

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

TIDLIGT OCH EVIGT.

Vårt fria ord.

Nyss var det vår och sommar
i grönskande lund och lid.
Nu är det höstens dagar,
och snart har vi vinterns tid.
Så skiftar det ständigt om,
varthelst vi i världen kom.
Men solen är ändå kvar.

Nyss var vi barn och unga,
men nu vi mot åldern går.
De gamla ifrån vår ungdom
ej mera ibland oss står.
Men ungdom och barn det finns,
som ännu ej lång tid minns,
och livet på jorden ler.

Nyss var det krig i världen,
man längtade efter fred.
När freden väl kom omsider,
man ville ej rusta ned.
Dock finns det en framtidstro,
som bygger på fredens bro,
ty hoppet kan aldrig dö.

Nyss fanns det män så stora
med myndighet stor och makt.
De skapade själva lagar
med ord som de själva sagt.
Men intet av detta höll,
och rikena sammanföll.
Men sanningen leva skall.

Och hatet har triumferat
i långa och hårda år,
och våld med sitt välde slagit
oläkligt djupa sår.
Men mitt under allt man fann:
en kärlekens låga brann,
ty kärleken evig är.

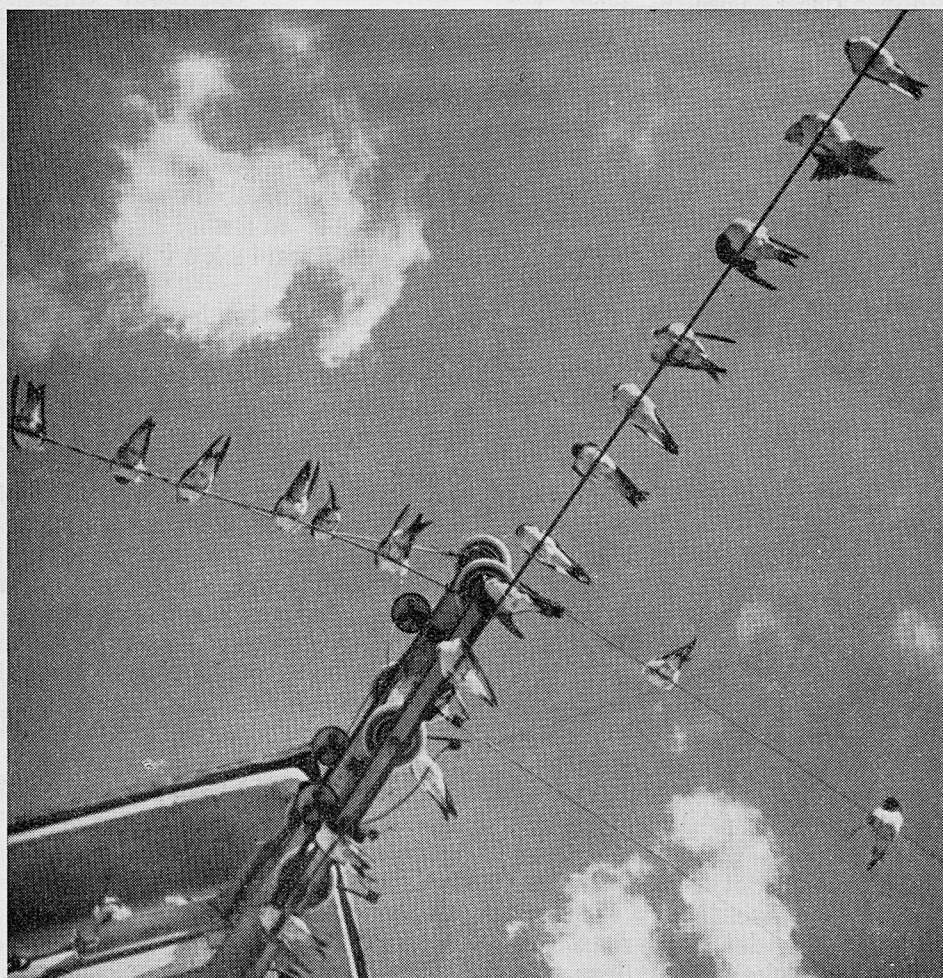
Och människotankar strömmar
ibland i känslornas takt.
En annan gång har förnuftet
å sido all känsla bragt.
Mycket får gå i jordens mull
för vilsna tankars och känslors skull,
men själens längtan ej dör.

Växlar det än så hastigt
i världens yrvlande ström,
ter sig än hela livet
som underfull dikt och dröm,
frågors fråga är ändå kvar
och får till slut sitt enda svar:
det finns dock en evig Gud.

Oscar Lövgren.

*Trälens klenmod gör, att han förkättrar
varje öppen hjärtigt ord han hör,
ty han känner mindre sina fjättrar,
när han tänker som hans herre gör.
Men ett folk, som fått i arv att länka
sina öden själv, och obesträtt,
älskar sina egna tankar tänka,
och det måste säga ut dem frjtt.*

C. V. A. STRANDBERG.

Septembersvalorna vilar.

GUSTAVSBERGAREN

ARG. 4 OKTOBER 1946 Nr 5

Utgivningsort och adress:

Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:

Gunnar Andersson, Tallåsen 20, tel. 156

Redaktörer:

O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137

J. Movinger, Bergsundsstrand 25 V, Stockholm. Tel. 43 11 31

Expedition:

H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonssörmedlare:

G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:

Helår 1:75. Lösnummer 35 öre. Sänd till Amerika är priset pr helår 2:35.

Annonspis:

20 öre pr mm.

För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

Hela människan.

Under tiden 6—8 okt. har teol. och fil. kand. Erik Melander, instruktör i De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse (D. K. S. N.), lett en socialietisk kurs i Gustavsberg. Ett kort referat från denna kurs återfinnes på annat ställe i detta nummer av Gustavsbergaren. Särskilt i ett av sina föredrag behandlade pastor Melander den vittomfattande sociala frågan och sammanfattar för vår tidning sina synpunkter i nedanstående uppsats.

De flesta människor har nog en allmän känsla för vad socialvård är och vart den syftar. När man frågar en person om socialvårdens innebörd, blir svaret mestadels ungefär detta, att socialvård syftar till att ge människorna trygghet i tillvaron, där det alltid finns risk för att den enskilde kan råka i olycka, sjukdom eller ekonomisk misär. Socialvården vill vara ett skydd för både stora och små mot livets vedervärdigheter.

Onekligen är detta ett svar, som säger något väsentligt. Men vill man precisera det, kan man förvisso helt enkelt formulera satsen: Socialvård är människovård. Har man de orden i minne, så har

man på en gång en definition, klar och lättfattlig, och en målsättning att arbeta fram emot.

Ännu klarare blir saken, om man nu frågar, vad en människa egentligen är för en underlig varelse i vår Herres hage. Jag brukar ofta fråga skolbarnen, vad det är som skiljer människan från djuren. Och då har det inträffat ett par gånger, att en liten barnanäve vinkat ivrigt och en näpen röst förklarat: Djuren har svans. Men alla har brukat känna, att det i alla fall är en bra otillräcklig skillnad att betona. Så har pannorna åter lagt sig i veck, sedan skrattet ebbat ut. Ett annat ljushuvud svarar, att människan går på två ben. När det inte heller visar sig vara till fyllest, rycker de större barnen till undsättning med sina kunskaper i naturlära och förklarar, att människan har stor hjärna och därmed en god portion förstånd. Det är ett stort steg fram till frågans besvarande, och med litet hjälp brukar nu det sökta svaret komma: Människan har själ. Ja, där har vi väl den stora skillnaden.

Sådan som människan är till sitt väsen, kan hon säkert aldrig hjälpas med än så mycket materiella medel. Man får inte glömma hennes själ.

Och nu kan vi ge ett ännu mer uttömmande svar på frågan vad socialvården innebär: Socialvård är människovård, och människovård är själavård.

Det finns tendenser till att glömma bort själavården och låta socialvården bli ett ganska operonligt utanordnande av medel till dem, som råkat illa ut. Här måste vi alla vara på vår vakt. Utan tvekan kan svensken våga påståendet, att det finns inget annat land i världen, som har bättre socialvård än den svenska. Men i alla sammanhang visar det sig, att det inte räcker långt med ett bra system — det måste finnas levande, intresserade människor, som ger liv åt systemet. Och därför tror jag, att det är av största vikt, att det finns bekännande kristna människor, som vill ägna sin kraft åt socialvårdande arbete. Här finns så många frivilliga uppgifter — kanske vi framför allt skall tänka på övervakningsuppgifterna i samband med villkorlig dom.

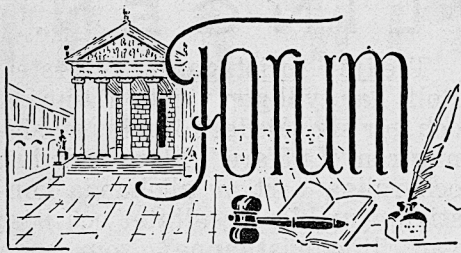
Just nu håller inom socialvården en ny syn på att arbeta sig

fram. Det räcker inte med att avhjälpa olyckor, som redan skett, och att inrikta hela kraften på att rätta till det, som är krokigt och skevt: Socialvården måste arbeta på att förhindra olyckor och personliga misslyckanden, den skall vara förebyggande.

Då måste människan som en helhet åter komma i blickfältet; det är otillräckligt att inrikta sig endast på kroppens behov, det är också otillräckligt att inrikta sig endast på själens behov. Hela människan måste förhjälpas till trygghet och harmoni. Både inre och yttre hållning är av nöden. Både gymnastik och karaktärsdaning behöver vårt unga Sverige bli föremål för.

Av det här sagda torde framgå, att det ligger i linje med en positiv socialvård att på allt sätt stödja den fysiska fostran av vårt folk och att lika helhjärtat stödja ideellt och kristet arbete. Det skadar inte att för tydlighetens skull tala om motsatsen till det föregående. Det hör till positiv socialvård att kuperad idrottens svans, köra swingpjattsmentaliteten på porten, sanera nöjeslivet, resonera modernt, d. v. s. absolutistiskt, i alkoholfrågan och vara saklig i sin bedömning av kristendomens värde.

En av den svenska socialvårdens angelägnaste uppgifter är att förbättra bostadsstandarden och övervinna hemmets kris. Det är lättare att dämna i bäcken än i ån, såsom ett gammalt ordspråk säger. Det är farligt med uppskov, ty strömmen blir en lätt övermäktig. Nu kan vi väl alla vara överens om att kvinnan i det moderna samhället betyder mer för hemmet än mannen, vars arbete borta stundom gör honom till en blott tillfällig gäst i hemmets lugna vrå. Måste det då icke synas nödvändigt att i högre grad än hittills varit fallet engagera kvinnan, hemmets hjärta, i socialvården och bereda henne större plats vid rådsbordet, där de stora avgörandena faller. Kvinnoorganisationerna bör för sin del sträva efter att fostra sina medlemmar till att ha hjärta inte allenast för det egna hemmet utan också för folkhemmet Sverige. För min personliga del tycker jag, att hemmets vårdarinna bör gå ett steg längre och stundom rikta sina närmastes blickar mot hemmet därovan. Förrän det kan ske, behöver hon

Medborgarkurs.

Gustavsberg skall i höst anordna en folkhögskolekurs. Tro inte att det är fråga om en fortsättningskolekurs eller en kurs för att bekämpa analfabetismen. Nej, den här kursen vänder sig till alla med intresse för bildnings- och samhällsfrågor. "Att tänka fritt är stort, att tänka rätt är större". Att tänka både fritt och rätt är kanske störst. Det är det alternativet, som måste eftersträvas i dagens bildningsarbete. Problemen äro mångahanda och ingen kan stå utanför, om han annars tror på samhället och framtiden och möjligheten att över huvud taget skapa en morgondag, som är värd sitt namn.

Det folkliga, fria bildningsarbetet, med öppen blick både för individen och det samhälle han tillhör, är i vår tid nödvändigare än någonsin. En demokrati utan ett ständigt pågående bildningsarbete är otänkbar. Det är inte bara folkets massa det gäller, inte bara en man en röst. Den rättigheten ha vi lyckligtvis förvärvat, åtminstone på det politiska området. Men för en fortsatt demokratisering av ekonomiska och sociala förhållanden är det ofrånkomligt,

naturligtvis själv ha klar blick för livets mening och innehåll.

Vi behöver så pass stora hem, att familjemedlemmarna kan ägna sig åt gagnelig fritidssysselsättning där hemma. Varje människa har för sin utveckling och förkovran behov av en liten vrå, som är hennes, dit hon kan dra sig undan för stillhet, läsning och meditation. En människa, vare sig hon är äldre eller yngre, behöver vara ensam med sig själv och sina tankar ibland. Det gör henne mer skickad att bli till hjälp och nytta för medmänniskorna efteråt. Det mest effektiva sättet att bekämpa nöjeslivet med dess spritvanor och slippriga moral, kafésittandet med

att rösten blir en människas röst med allt vad detta innebär av förnuft, vetande, känsla och vilja. Varje dag, inte bara en gång vartannat år, ställs en riktig människa inför valet att "rösta" så eller så. Frågorna äro som sagt mångahanda, det gäller att använda sin röst på det rätta sättet, både bildligt och bokstavligt talat.

Vår tids bildningsarbete har stora resurser till förfogande, främst de många organisationer av alla de slag, politiska, ekonomiska, sociala, kulturella, religiösa o. s. v., vilka alla innesluta ett visst upplysnings- och bildningsarbete. Vid en folkhögskolekurs borde man slå samman alla dessa möjligheter. Det borde kunna bli en samlad kraft av icke ringa betydelse. "Enade vi stå..." Det finns knappast någon människa, som inte tillhör den ena eller andra föreningen eller organisationen. Men hur många äro aktiva, arbetande? Hur många tro egentligen på de vackra mål, som stadgarna uppställa? Det är klart, att den organisation är starkast, där alla viljor äro enade till en men där den enskilde likväl har sin egen vilja. Organisationen kan förslöa, ja döda.

I dagens Organisations-Sverige är det en skarp konkurrens om själar och intressen. Kunde vi inte förenkla det hela och enas? Det är väl i alla fall så, att allt väsentligt ha vi gemensamt. En folkhögskolekurs vill i vart fall vara en gemensam prestation och presentation av personliga, lokala och aktuella problem. Den kurs, som här åsyftas kommer att om-

dess tomhet och vägkorsträffen med dess slappa hållning — det är att skapa hem för ungdomen, att tända och nära ungdomarnas längtan efter ett eget hem med livskamraten samt att sörja för att det verkligen finns lägenheter att tillgå för den giftasvuxna ungdomen.

Det kan kallas positiv socialvård att sätta hemmet i centrum för människornas tankar och ge hemmets värld ett innehåll och värde, så att det blir mer än en påfyllningsstation under dagen och parkeringsplats under natten.

Erik Melander.

fatta modersmålet och litteraturhistoria, konst och psykologi och slutligen ekonomiska spörsmål. Här gömmas både specialintressen och gemensamma intressen. Man kan ha olika åsikter om både ett och annat, och i det här fallet är det viktigt att få sikte på just de åsikter och erfarenheter, som äro motsatta mina egna. Kanske står jag rent av främmande för min egen tid, dess konst, dess litteratur, dess ekonomiska struktur.

En folkhögskolekurs vänder sig till alla. Olika åsikter, åldrar och yrken mötas där. Efter de föreläsningar av erkända folkbildare och framstående specialister, vilka utgöra programmets stomme, finns det möjlighet till diskussioner, grupparbete, bokutlåning och personliga kontakter. En folkhögskolekurs är aldrig tråkig, men den blir desto mera spännande i den mån publiken och deltagarna själva aktiviseras. Kunskaper, åsikter, idéer och praktiskt handlande kunna på så sätt förenas. En sådan kurs kan bilda vad psykologerna kalla en sekundärgrupp och dess efterverkningar kunna bli sociologiskt påvisbara.

Folkbildning — det är andlig demokrati. Folkbildning — det är ett försök att göra den enskilde medveten om sina rättigheter och skyldigheter ifråga om andliga och kulturella värden. Försöket göres ofta kollektivt. Det är en bra form. Den ene stimulerar och hjälper den andre. Här skapas gruppkänsla och kamratskap. Men man ska inte glömma bort, att den enskilde alltid är både subjekt och objekt, till allra sist alltså. "Bildningen" får man sköta om själv. Metoderna för dess förvärvande kunna vara bättre och sämre, men bildningsinnehållet måste individen ensam tillägna sig. Blott så blir det hans egendom, den ingen kan ta ifrån honom. Lyckligtvis är det så, att dessa värden äro ousinliga och oförstörbara. Genom att lära, se och höra berövar man ingen annan något av hans tillhörigheter. "Bildningen" — med eller utan citationstecken — är som solenergin en naturgåva. Det finns nog av den för alla. Men den enskilde måste bruka den på det rätta sättet och begagna sin egen kraft för att erövra den.

Sigfrid Leander.

Julhälsningar.

Någon av tidningens prenumeranter har frågat, om det inte vore möjligt att genom tidningen få sända jul- och nyårshälsningar till släkt och vänner i Amerika. Naturligtvis går detta för sig. Och varför inte sända dylika hälsningar också till släkt och vänner här hemma.

Under rubriken "God jul och gott nytt år tillönskas släkt och vänner av" ... kan vem som vill få en egen ruta i tidningen med sitt namn och sin adress på tre rader. En sådan ruta på 20 mm. höjd kostar kr. 2:—. Önskar man ytterligare text än sitt eget namn höjes priset i förhållande till textens omfattning.

Dessutom är i likhet med föregående år föreningar och samslutningar välkomna med särskilda julannonser.

Decembern timer beräknas utkomma omkring den 1 dec., varför annonsmanuskript bör vara tidningen till handa senast den 20 november. Andra manuskript bör insändas en vecka tidigare.

Red.

För höstflyttningen.

Belysningsarmatur,

god belysning till låga
priser

finns i

KONSUM

FOTOTÄVLINGEN.

Tävlingen om den bästa "Sommar- och semesterbilden" hade samlat sex deltagare. Varför inte fler? Är det falsk blygsamhet eller bristande företagsamhet som hindrat de andra fotointresserade gustavsbergarna från att sända in ett minne från en trevlig semester? Friskare tag nästa gång!

Tävlingen har dock sina ljuspunkter bestående av ett några riktigt trevliga foton och flera exempel på frisk syn på tingen och en viss djärvhet att gå litet närmare med kameran.

Första priset tilldelades Gustav Blomberg som även lämnat in det största antalet foto. Juryn föll för bilden "Mjölkdags", trots att den har ett svårt fel. Den är inte tillräckligt skarp. Detta gör nog att den reproducerad ej kommer till sin rätt. Troligen är bilden tagen på väl lång tid utan stativ. Men en riktigt tjugig bild är det, som inte tarvar någon beskärning. Välkomponerad med liv och rörelse, samtidigt en riktig idyll.

Flera av de övriga bilderna vore även bra, särskilt motljusbilderna men oskärpan går igen i några av dem. Ett råd: prova kortare tid och större bländare.

Som tvåa kom Åke Wallius med sin bild "I beteshagen". En vacker motljusbild som visar fotografisk blick. Bilden hade nog vunnit på om den tagits på något längre håll, då även staketet kommit till sin rätt och gräset som närmaste kon betar fått större skärpa. Även här ett gott råd. Tag inte bara med gulskiva. Ibland blir det faktiskt bättre utan.

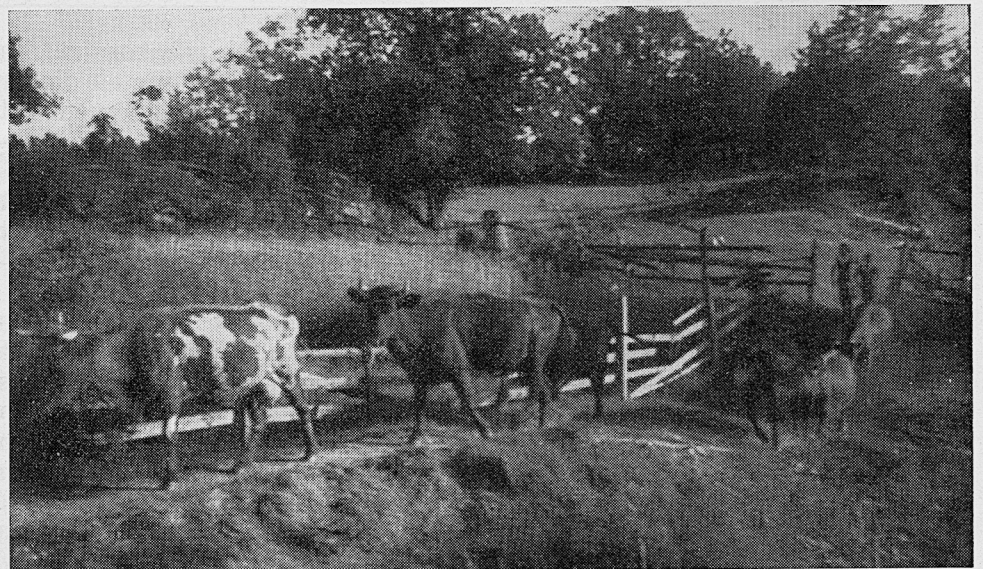
Tredje pristagaren, Torsten Rolf, har tydligen varit i Danmark och gör sig således förtjänt av signaturen "Luffare". Flera både bra och roliga kort av allehanda konstiga djur blev resultatet och bäst var "Flodhästhanne", som hade en alldeles ypperlig belysning. Den lömska uppsynen kom till sin rätt tack vare en god skärpa. Bilden borde dock ha beskurets till vänster, så att det tråkiga staketet kommit bort.

En riktigt trevlig bild hade 4:e pristagaren, "Lisbet", men den hade två allvarliga fel. Flickan tittar på fotografen i stället för på kakan hon får, och så är bilden tagen snett. Detta går tyvärr ej heller att rätta till med beskärning utan att ta bort för mycket av bilden.

Även sign. "Kvarpan" hade förtjänat en bättre placering för en efterlängtd närbild, "Evert vattnar blommor", om bara inte den tråkiga bakgrunden förstört bilden. Tag om den bilden med himlen som bakgrund så kanske jurymännens hjärtan veknar. Ungarna i böljorna äro verkligen trevliga, men vart har skärpan tagit vägen. Och det avkapade trädet, som står mitt emellan dem, stör dock.

Sign. "B. Bosen" har plåtat två hästar som förmodligen varit lyckade, om de inte gömts bakom en stor och tråkig grind. Även den oroliga bakgrunden drar ner bilden. Därmed slutar juryn och tackar för bidragen samt önskar er välkomna nästa gång samt till fotokursen i vinter.

T ä v l i n g s j u r y n.

Mjölkdags

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

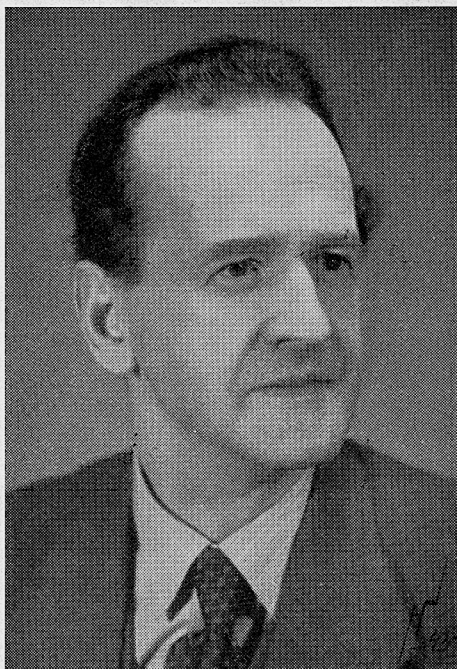
AV PASTOR OSCAR LÖVGREN.

Så långt jag kan minnas tillbaka, har jag älskat arbetet och alltid haft fullt upp att göra. En hel del arbetsområden har jag också hunnit pröva på. Jag har varit skogsarbetare och provat på lantbruk (min far var skogsarbetare och brukade därjämte ett torpställe). En sommar var jag assistent åt en lantmätare och ett år eller så diversearbetare vid en kraftstation. Jag har vidare varit telefon- och elektrisk linjearbetare under 1½ år.

Lika skiftande som mitt arbete var under mina uppväxt- och ungdomsår, lika omväxlande är det också nu. Även om det kunde vara mycket att berätta från den tid, då jag på höstarna var med om att plocka lingon för åtta öre pr kg. eller då jag några år senare högg famnved under vintern för 1:75 pr famn, så är det nu inte därom det skall ordas. Det gäller i stället den dagliga gärningen nu.

Min gärning som predikant och församlingsföreståndare är ingalunda min enda, även om denna är min väsentligaste uppgift — i varje fall den som fört mig till Gustavsberg och hållit mig kvar här.

Främst vid söndagarnas två gudstjänster har man tillfälle att fylla sin uppgift som Ordets förkunnare. Utåt är det ju endast predikandet som kan uppmärksammas — förberedelsearbetets omfattning och karaktär kan åhöraren inte alltid sluta sig till. Den som tänker sig en smula in i saken förstår dock, att förberedelsen tar väsentligt längre tid än framförandet. För en Ordets förkunnare gäller det ju inte endast att tränga in i den enskilda texten och med ledning av denna kunna förmedla ett andligt budskap till åhörarna. Han måste också söka mera allmänt fördjupa sig i såväl det kristna evangeliet som människornas situation och tidsläget i allmänhet. Ständigt måste han förnyas genom fördjupad gudsgemenskap och ökad människokännedom. En evangelii förkunnare kan alltså aldrig bli så "färdig", att han kan producera pre-

Oscar Lövgren.

dikningar på löpande band. Här är det fråga om ett personligt-andligt arbete, där mekaniska lagar inte har någon som helst tillämpning.

Också på onsdagskvällarna har vi i regel en andaktsstund. Även andra veckokvällar är ibland upptagna av studiemöten, sångövningar och sammanträden, då arbetet planeras. Därtill kommer också en del andra uppgifter, som har med församlingsarbetet att göra, men för vilka jag här inte kan redogöra.

Även om den församling jag tjänar är liten och saknar den makt, som en stor sammanslutning äger, har jag ofta haft anledning att känna glädje och tacksamhet inför dess trohet och ofervilja. Vill man bland svenska folkrörelser söka upp den, inom vilken man gör de största personliga och ekonomiska uppoffringarna för sina strävanden, skall man utan tvekan finna, att det är de fria kristna sammanslutningarna. Hela denna omfattande verksamhet uppbäres ju alltigenom av helt frivilliga gåvor.

Det andliga klimatet i Gustavsberg har sedan ett 30-tal år tillbaka varit ganska hårt. Det är inte stora skaror som samlas för att

höra Guds ord. Jag skall dock här inte göra ens ett försök att utreda orsaken till detta förhållande. Men det är klart att ett hårt andligt klimat inte gör uppgiften lättare för en Ordets tjänare.

Dock tror jag inte att Gustavsberg är så avkristnat som man av vissa symptom att döma skulle kunna förmoda.

Vid flera tillfällen — särskilt då före jul — har jag tagit som min uppgift att sprida kristen litteratur. Dessa tillfällen har öppnat möjligheter för en naturlig kontakt med hemmen i samhället. Erfarenheterna från detta arbete har varit ytterst skiftande men synnerligt intressanta. Man träffar på alla slags människor alltifrån dessa som med glädje köper en jultidning, som de sedan årtal är vana vid och brukat köpa, och ända till dem som vresigt stänger dörren mitt för näsan på en. Dessa sistnämnda har jag inte träffat i Gustavsberg mer än någon enstaka gång, och det under min första tid här. Jag knackade då t. ex. en gång på dörren till ett hem, och mannen öppnade. Jag framförde mitt ärende att få visa några jultidningar och böcker. Då han sade sig inte vilja köpa någon, framhöll jag, att det inte kostade det ringaste att se på dem, förresten hade jag en liten skrift, som han kunde få gratis. En vresig kvinnoröst ifrån köket hördes fråga, vad det gällde. Då mannen uppgav, vad det var fråga om, ljöd det från köket i befallande ton: "Stäng dörren!" Mannen drog sig lydigt tillbaka och stängde dörren. Det var ju rätt så fatalt för den som stod utanför. Men jag måste ändå erkänna, att det var långt mer synd om mannen innanför än om mannen utanför dörren.

Min anställning i Gustavsbergs missionsförsamling gäller endast deltid. Jag ger en viss part av min tid åt litterärt arbete, och många gånger får jag räkna med 12 kanske t. o. m. 15 timmars arbetsdag. Under de senaste 20 åren har jag skrivit sexton större eller mindre böcker med sammanlagt 2.920 trycksidor. Tidningsartiklarnas antal vet jag inte, men

GAMLA ARBETSLAG. IX.

VANDRA MIN VÄG.

Kollossning 1906.

Bilden tagen vid förluckan på den gamla kolångaren under en "snusrast".

Övre raden fr. v.: L. G. Svensson, J. Larsson, Fransson, A. L. Eriksson (Mosserik), P. Velin, Hj. Johnsson, Pettersson, Sven Steen.

Nedre raden fr. v.: Larsson, A. F. Larsson, R. Eriksson, C. J. Gustavsson, J. A. Envall, E. Bergvall, Svensson (Bogesunds-Sven), Okänd, Frans Karlsson, Elis Lundholm.

det rör sig säkert om ett fyrsiffrigt tal. Under min gustavsbergstid har jag dessutom utfört en del redigeringsarbeten för Svenska Missionsförbundets förlag och tidvis tjänstgjort där som vikarie-
rande förlagsredaktör. Och bara under de allra senaste månaderna har jag för detta förlags räkning läst några tusen sidor korrektur.

Allt detta är ju ett ytterst mångskiftande och intressant arbete, som det här inte är tillfälle att redogöra för. Ett exempel torde emellertid vara nödvändigt för att visa vad saken gäller. Jag tar det inte minst med tanke på Gustavsbergaren, vars redigering jag deltagit i alltifrån dess tillkomst för snart fyra år sedan.

Då ett manuskript kommit in, måste det "tvättas", som det heter på fackspråket, innan det lämnas till tryckeriet. Det vill säga: det måste noga genomläsas och rättas i språkligt avseende. Satsar som dessa kan naturligtvis inte införas oförändrade: "Det är ganska ovanligt att då den äldsta

är 80 år slakten utvecklas i fem led". — "Hon är stolt över den utveckling som skett, men det känns naturligtvis svårt att behöva bära vatten utifrån, särskilt då grannen vrider på vattenkranen."

Korrekturläsningen kräver noggrannhet och vaksamhet. I Tidningarna vimmlar det av korekturfel. Och det är i grunden: sälan' man frå tag i en bok, som i detta avseende är aldeles felfri. — Hur många har förresten vid en hastig genomläsning av dessa sex rader upptäckt, att det här faktiskt finns tolv korrekturfel. Sådana fel kan, om de kommer med i det slutgiltiga trycket, vara mycket förargliga för tryckalstrets författare. — För andra kan de däremot ibland vara rätt så lustiga.

Ett utomordentligt intressant arbete, som även det kräver sin tid, får jag deltaga i såsom sekreterare i den kommitté, som reviderar Svenska Missionsförbundets sångbok.

Till slut måste jag beröra yt-

Forts. fr. föreg. n:r.

När man står vid den gamla grunden till Gottholmen och ser kalkbruket mellan gråstenarna i källaren, förstår man, att det var ett gott byggnadsmaterial, som man för 600 år sedan hämtade vid kalkbrottet på Runmarö. Ja, till och med kungen själv lät hämta kalk till Stockholms slott från Runmarö.

Men nu är marken översållad med blommor, och de eviga krusbärsbuskarna har fått sin första

terligare ett område, som också hör till min dagliga gärning. Jag syftar på ledamotskapet i Gustavsbergs konsum. Uppgiften är inte ständigt enbart angenäm, även om samarbetet i styrelsen alltid varit det allra bästa. Då jag kom till Gustavsberg i början av 1939, tyckte jag att det minst sagt var sorgligt med butiksbeståndet och varuförmedlingen här i samhället. Med intresse började jag ta del i distriktsmötena och studiegrupperna och valdes snart i medlemsrådet och sedan i styrelsen. Min avsikt har hela tiden varit att jämte andra försöka göra en positiv insats inom föreningen.

Kanske menar en eller annan, att denna uppgift inte ligger i linje med min kallelse som predikant. För min del ser jag det som min uppgift såsom kristen och Ordets tjänare, att i den mån det är mig möjligt göra en insats också för den rent yttre gestaltningen av det samhälle, där jag har min verksamhet. Någon närmare motivering för denna min syn kan jag här inte gå in på.

I de skiftande uppgifterna av det som således hör till min dagliga gärning har jag sökt och vill söka att göra min insats efter bästa förstånd och övertygelse. Allt under hänsynstagande till andra, så att deras mening och fria vilja ej undertrycks. Men effektsökeri och applådunger, på vilket område det vara må, anser jag varken som hederliga eller gagneliga inspirationsmedel. Det uthålliga och på lång sikt utförda arbetet betyder mer, synes det mig, än ett tillfälligt rekord, även om detta skulle flitigt applåderas.

vårliga bladskrud, flädern blömmar, allt är frid och ro, blott en vindil från Baggen sveper fram bland tusende mandelblommor och blålockor.

Om gården brändes av ryssarna, då de gästspelade i Baggensfjärden år 1719, vet man inte bestämt, men det är ganska troligt. I detta sammanhang kan även nämnas att byggmästare Danielsson har hittat ett kopparmynt utanför källaren. Myntet är av en 5-örings storlek och är handpräglat år 1645 med krona och sköld samt $\frac{1}{4}$ ör på ena och C R S omkring tre kronor på andra sidan.

Men vi går vidare och kommer strax ut på Tjustviksvägen och så fortsätter vi åt Tjustvikshållet. Där har vi den gamla ihåliga eken, som jag en gång kröp in i under ett åskväder för att skydda min sjömansblus mot regnet. Det är nu omkring 25 år sedan, och jag gör ännu ett försök att komma in i hålet, men nu med något sämre resultat. Vad det nu kan bero på?

I Tjustviksbacken tar vi av till vänster och går och tittar på den gamla vattenkvarnen, som fick sitt vatten ifrån Långträsket. En väl bibehållen stengrund och gamla stockar talar sitt tysta språk om svunna tider, när vi sitter där och filosoferar i solskenet, medan en harpalt makligt skuttar över åkern och försvinner i skogen.

Men vi fortsätter vägen till Ekbacken och är strax ute på den gamla Lemshagavägen eller Kristinavägen, som man säger ibland. Man har ju hört sägner om att drottning Kristina åkte den här vägen till Lemshaga, som skulle ha varit ett av hennes jaktställen.

Lemshaga omtalas redan år 1442 och bestod av 2 hemman vars areal utgjorde 1 markland. Det skrevs då Laembishagha.

Det förvånar oss, att det här invid vägen, som följer Långträsket ett stycke, finns så många ovanliga träd, t. ex. lärkträd.

Men nu är vi framme vid den nya pumpstationen, som man bygger vid Långträsket. Det är visst meningen, att man ska pumpa vatten från Långträsket tvärs över Lappmarken till Kvarnsjön, som annars hotar att torka ut sommartid på grund av den stora vattenförbrukningen.

Men vi går vidare mot Lemshaga. Nu passerar vi de stora åkrarna, där vi för några år sedan hade potatisland, och där många krafti-

Konsumspalten

För närmare två år sedan fick konsums styrelse en skrivelse från kyrkorådet i Gustavsberg med anhållan om, att styrelsen måtte undersöka, om det ej vore möjligt för föreningen att upp-

en begravningsbyrå

i samhället och på så sätt förbilliga begravningskostnaderna inom kommunen och även i grannkommunerna. Kyrkorådet var för sin del i färd med att utreda frågan om eventuell anskaffning av en begravningsbil. Konsums styrelse gjorde undersökningar i saken och fann, att K. F. och Konsum i Stockholm arbetade med i stort sett samma problem. Då man där emellertid inte kommit till något definitivt resultat, var det inte möjligt för oss i Gustavsberg att separat ordna frågan. Vi måste alltså invänta en aktion av större omfattning.

Denna kom också ganska snart, i det att förra året

ga svordomar möjligen luckrade upp den något motspänstiga fosterjorden, som på grund av ett kraftigt regn med åtföljande intensivt solsken stelnat som cement i fåror.

Nu är vi framme vid slottet, men ett besök där får anstå till ett annat tillfälle. Istället går vi och tittar på gravkullarna från järnåldern. Man blir inte glad, när man ser, hur man här har farit fram. Det är i alla fall vittnen om gammal kultur och hör på sätt och vis samman med gården.

Men nu går vi hemåt mot Gustavsberg. När man från Lemshagabacken betraktar slottet med dess flyglar och övriga bostads- och ekonomibyggnader är det som en vacker tavla. Faluröda stugor i sommargrönska, grävita kalkvägar med järnrosetter och blå himmel, det är äkta svenska bondfärger, som man inte endast ser, utan som man känner inom sej och som man också vet är äkta.

Så går vi vidare förbi Lövboms Edsberg och Kvarnsjön och så är man snart hemma. Har Du lust, käre läsare, så vandra min väg!

Axel Björkman.

Stockholms begravningsförening

bildades av Konsum Stockholm jämte en rad andra sammanslutningar såsom flera sjukkassor, eldbegängelseföreningen m. fl. Liknande föreningar har sedan bildats eller håller på att bildas även i andra städer.

För vårt vidkommande i Gustavsberg visade det sig emellertid snart nog, att vi inte lämpligen kunde bedriva en dylik verksamhet i egen regi. Det skulle komma att ställa sig alltför kostsamt med lokaler, lagerhållning och personal. Det enklaste och mest tillfredsställande för oss vore att söka anslutning till Stockholms begravningsförening. Denna föreningsledning visade sig också välvilligt inställd till en dylik lösning.

Stockholms begravningsförenings sekreterare och kamrer, hrr Lamm och Söderberg ställde sig till förfogande för

ett informationsmöte,

som hölls i Gustavsbergs värdshus den 18 sept. I detta möte deltog, förutom konsums styrelse, medlemsråd och butiksföreståndare, representanter för kyrkorådet, ett flertal olika föreningar samt en del enskilda personer, som kunde anses ha särskilt intresse för den behandlade frågan. Hrr Lamm och Söderberg redogjorde för Stockholms begravningsförenings verksamhet och framhöll, att samtidigt som man vill hålla allt som tillhör en begravning på en hög standard, har man sökt och lyckats nedbringa omkostnaderna rätt väsentligt. Verksamheten har redan fått en stor omfattning.

Mötesdeltagarna visade ett allmänt intresse för den lösning av begravningsfrågan, som anslutningen till Stockholms begravningsförening innebär, likaså till konsumstyrelsens tanke, att begravningsföreningen får något ombud i samhället, enär detta torde vara en lämpligare verksamhetsform än om butikerna skall sköta också denna sak. Tills ombudsfrågan är löst, kan man dock i förekommande fall vända sig till kontoret, butiksföreståndarna eller direkt till Stockholms begravningsförenings byrå, Standard, Slussplan 9, tel. 104081 eller 104082.

Skrivare.

Eldbegängelserörelsen i Sverige.

I och med att föreningen för eldbegängelse, som bär namnet Svenska eldbegängelseföreningen, stiftades den 31 maj 1882, uppkom en eldbegängelserörelse i Sverige. Ofantligt mycket arbete för eldbegängelseidén har under de gångna 64 åren utförts, och det nedlagda arbetet har även burit frukt.

Redan före föreningens tillkomst hade åtskilligt skrivits om eldbegängelsesaken, framför allt av ingenjör Per Lindell,*) stiftaren av Svenska eldbegängelseföreningen. Han utgav en tidning, Norden, i vilken han under flera år införde notiser och artiklar om eldbegängelserörelsen i utlandet.

Men ännu tidigare, 1857, hade en ung läkare vid namn Ludvig Alexander Soldin sökt att i Stockholm få en eldbegängelseförening bildad. Han lyckades intressera författaren Aug. Blanche samt flera andra av den tidens kulturpersonligheter för saken. Det blev emellertid ingenting av med de planer, som vid denna tid funnos,

*)En tid verksam i Gustavsberg. Från hans tidning, Norden, 1879, och säkerligen av hans hand äro de artiklar om Gustavsberg, vilka infördes i n:r 6 1945 och n:r 1—2 av Gustavsbergaren 1946. Red. anm.

att bilda en eldbegängelseförening.

Men när förening bildades 1882, blev intresset för eldbegängelsefrågan mycket stort i alla delar av vårt land. Till ordförande valdes överste Erik Gustav Klingentierne, medan Lindell själv blev sekreterare. Bland andra kända personer, som voro med i styrelsen för eldbegängelseföreningen från början, må nämnas skalden Emil von Qvanten och arkitekt Magnus Isæus. Man tänkte i början, att den nybildade föreningen endast skulle verka i Stockholm, men när den omedelbart fick medlemmar från hela landet, förvandlade man den till en riksförening, av vilken lokalavdelningar bildades: i Göteborg 1884, Gävle 1886, Hälsingborg 1886, Örebro 1888 och Malmö 1893.

En av föreningens medlemmar, medicinalrådet S. E. Sköldberg i Södertälje, avled den 15 februari 1884. Det fanns då inget krematorium i Sverige, utan hans stoft fördes till eldbegängelseanstalten i Gotha i Tyskland, där han eldvigdes den 29 mars 1884. Fem andra svenskers stoft fördes till Gothas krematorium, innan Sverige fick eget krematorium, bland dessa en kvinna. Det första svenska krematoriet uppfördes i Ha-

galund i Stockholm och togs i bruk den 15 okt. 1887. Incineratorn i detta var konstruerad av föreningens ordförande. Det var en provisorisk byggnad och gjorde icke eldbegängelserörelsen något gagn. Dock utfördes i detta krematorium 1.006 eldbegängelser, innan det 1909 blev ersatt med nuvarande Norra krematoriet i Stockholm. Den förste eldbegängne inom Sveriges gränser alltsedan forntiden var kassören i föreningens avdelning i Gävle, disponent Ernst Kjellerstedt (15 okt. 1887). Den 5:e eldbegängne detta år var Verner von Heidenstams fader, vars aska blev av sonen spridd över Vätterns vågor.

Någon eldbegängelselag fanns inte vid denna tid, men en sådan kom till stånd 1888 och innehöll bl. a., att ingen eldbegängelse fick utföras, förrän rättsmedicinsk obduktion av den dödes stoft hade företagits. Denna lagbestämmelse blev till ett stort hinder för eldbegängelserörelsen och stod kvar till 1917.

Många framstående kulturpersoner i vårt land intresserade sig för eldbegängelserörelsen, såsom Elise Hvasser, som var Sveriges största skådespelerska, nordpolsfararen S. A. André, ingenjör Alfred Nobel, nykterhetsmannen Edvard Wawrinsky, redaktörerna S. A. Hedlund och Henrik Hedlund, Hj. Branting, som var med i eldbegängelseföreningens styrelse, m. fl.

År 1899 hände det, att Örebro inte skulle få en ritning till en kyrkogård godkänd av biskopen i stiftet, enär på ritningen fanns upptagen plats för ett krematorium. Men andra tider kommo, och den 13 juli 1918 donerade grosshandlaren L. E. Andersson på sin 70-årsdag medel till ett krematorium i staden. Detta kostade 300.000 kr. Arkitekt var Gustav

Exteriör av Norra Krematoriet, Stockholm.

Lindgren. Krematoriet invigdes den 4 december 1921.

Följande år väcktes i kyrkorådet i Gustav Vasa församling i Stockholm den djärva tanken, att ett kolumbarium skulle byggas i församlingens kyrka. Nästan ofattbart synes det nu, att ett kyrkoråd på den tiden skulle ana eldbegängelsens framtida betydelse och realisera ett sådant förslag. Vid den tiden utfördes ytterst få eldbegängelser i vårt land. Men kolumbariet blev uppfört och invigdes 1924. Senare har det utvidgats 2 gången. 1938 hade här sålts 1.900 nischer för en summa av 507.000 kr., sålunda en mycket stor inkomst för församlingen. 1.814 urnor hade vid den tiden placerats i kolumbariet.

I Hälsingborg skänkte direktör Louis Goetze 100.000 kr. till krematorium. Av staten erhöles 100.000 kr. Men krematoriet kostade mycket mera, 500.000 kr., och medel strömmade in från alla håll. Ritningarna ha utförts av professor R. Östberg. Krematoriet togs i bruk 1928 och var på den tiden det modernaste och vackraste i Norden men torde senare ha blivit överträffat i många hänseenden av nyare eldbegängelseanstalter.

Den 23 oktober 1927, på dagen 25 år efter Per Lindells död, startade eldbegängelsevänner i Eskilstuna en eldbegängelseförening för staden med omnejd. Denna förenings tillkomst hade största betydelse för den svenska eldbegängelseörelsen. På några veckor fick den lika många medlemmar, som andra lokalavdelningar hade fått hela tiden sedan 1880-talet. Samarbete kom till stånd med stadens begravningskassa. Från Eskilstuna utgick sedan initiativ till startande av nya avdelningar. På så sätt uppkom en upplysningsverksamhet, som under tecknad haft hand om sedan den tiden.

Från och med nämnda år ha föredrag i stort antal varje år hållits i alla delar av landet. Intill den 31 december 1945 ha i Sverige hållits 1.542

föredrag om eldbegängelsen. Bland föredragshållarna må nämnas domprost John Hansson i Luleå, som höll 138 föredrag om eldbegängelsen, vidare hovrättsrådet Viktor Petrén samt kyrkoherdarna Arvid Åstrand i Oskarshamn och Herman Neander i Gävle.

Avdelningar av Svenska eldbegängelseföreningen bildades i raskt tempo: 1928 18, 1929 13 och 1930 11. Nu finnas c:a 125 avdelningar. De största äro vid slutet av år 1944 Stockholmsavdelningen med 23.250 medlemmar, Hälsingborgsavdelningen 4.140 medlemmar, Göteborg 4.023, Malmöavdelningen 2.251 och Eskilstunaavdelningen med 1.334 medlemmar.

Från 1929 utgives Svenska eldbegängelseföreningens tidskrift Ignis, som sedan många år är månadstidskrift.

I Danmark, Tjeckoslovakien och andra länder funnos sedan 1910—1920 betydande eldbegängelsekassor. En sådan kom till stånd i Sverige 1931. Försäkringssumman bestämdes till 300 kr. Tanken att införa olika priser och olika solennitet har förkastats. Utförandet av eldbegängelse med allt vad därtill hör är lika för alla ("allas likhet inför döden"). Premierna erläggas kvartals-, halvårs- eller helårsvis, eller och erlägges en summa en gång för alla. Premierna betalas under 35, 30, 25, 20 och 15 år. Kostnaden för inträde i eldbegängelseförsäk-

ringskassan framgår av följande tabell:

Grupp	Alder vid inträdet	Kvartalspremie Kr.	Halvårspremie Kr.	Helårspremie Kr.	Premiebetalningstid, antal år	Engångspremie Kr.
M	0—24	1:45	2:85	5:55	35	120:—
A	25—34	1:80	3:55	6:90	35	135:—
B	35—39	2:25	4:50	8:70	30	150:—
C	40—44	2:60	5:20	10:05	30	165:—
D	45—49	3:25	6:40	12:45	25	180:—
E	50—54	4:20	8:25	16:05	20	200:—
F	55—59	5:65	11:20	21:75	15	220:—
G	60—64	—	—	—	—	250:—
H	65—69	—	—	—	—	275:—

Premiebetalning upphör med medlemsfrånfälle.

1929 hade en avdelning av Svenska eldbegängelseföreningen bildats i Luleå. Som styrelseledamot i denna invaldes domprost John Hanson. En kyrkogårdskommitté arbetade med förslag till kyrkogård. Enligt utredning skulle staden kunna få en begravningsplats för 218.000 kr. Då frågan kom före i kyrkorådet, föreslog domprost Hanson, att man i stället skulle bygga krematorium. Detta hans förslag gick igenom, och sålunda uppfördes Sveriges första kyrkliga krematorium och Norrlands första eldbegängelseanstalt.

Under de år, som därefter följde, uppfördes det ena krematoriet efter det andra, och sådana finnas nu på ett 25-tal platser i landet.

Interiör av krematorium.

Så snart ett krematorium blivit uppfört i en ort, behövdes urnlund både där och i närgränsande församlingar. Sådana ha blivit anlagda i c:a 125 orter i vårt land. Urnlundarna äro i förhållande till kyrkogårdarna mycket små, men man får inte tro, att en urnlund är en kopia av en kyrkogård. Den måste ordnas på sitt särskilda sätt. Gravarna äro mycket små och kunna växla i storlek och anordning.

Även kolumbarium behöves för dem, som önska askorna placera de på sådant sätt, som dessa ge tillfälle till. Utom i Gustav Vasakyrkan finnes kolumbarium på många andra platser. Ungefär en elftedel av de eldbegångna få sin aska placerad i något kolumbarium.

På grund av eldbegängelsens ofantliga kommunala betydelse ha många orter infört "kommunal eldbegängelse", vilket innebär, att, om de äga ett krematorium, de utföra eldbegängelserna kostnadsfritt för församlingens invånare, och att de, om de sakna krematorium, betala eldbegängelsekostnad vid närbeläget krematorium eller transport till detta eller ock bådadera. I massor av orter lämnas av de kyrkliga myndigheterna bidrag till upplysningsverksamheten för eldbegängelsen, detta på grund av dess ekonomiska betydelse.

Tidigare voro kyrkans män emot eldbegängelsesaken, men allt har ändrat sig beträffande denna sak. Flera präster ha utfört propaganda för eldbegängelseidén, såsom framgår av det föregående. Ett 50-tal präster ha efter sin död blivit eldbegångna. Antalet medlemmar i Svenska eldbegängelseföreningen var 1884 1.267, 1914 hade föreningen 3.724 medlemmar. Från slutet av 1920-talet ökade anslutningen snabbt, så att antalet 1930 var 15.539, 1940 42.662 och 1944 54.592. Det antal eldbegängelser, som under motsvarande tid förekommit vid svenska krematorier, ha varit: 1888 endast 23, 1928 588, 1930 1.010, 1940 5.224, 1945 hade de stigit till ett antal av 7.796.

Oscar Övden.

Eldbegängelseutställning

hålles i Gustavsberg

(nya bibliotekssalen vid Maria-plan, mitt för Mariagatan 3,) under tiden fr. o. m. söndagen den 27 oktober t. o. m. söndagen den 3 november 1946.

Utställningen öppnas

sönd. den 27 okt. kl. 14 av kyrkofullmäktiges ordf. hr Oscar Söderberg. Kort tal hålles av pastor Arne Sundström, Gustavsberg. Läroverksadjunkten Oscar Övden, Södertälje, talar över ämnet: Eldbegängelserörelsens utveckling i Sverige. Läroverksadjunkten Övden håller även demonstration av utställningen.

Utställningen hålles öppen

varje kväll under veckan från den 28 okt. till den 2 nov. mellan kl. 18,30—20,30.

Söndagen den 3 nov. kl. 17,00 hålles

avslutningshögtidlighet,

varvid hovrättsrådet Viktor Pet-rén, Djursholm, håller föredrag om Eldbegängelsekassan och dess verksamhet, ett hundratal vackra ljusbilder från olika världsdelar visas i anslutning till föredraget.

Utställningen avslutas av kommunalfullmäktiges ordförande hr Gunnar Andersson.

Vid öppnings- och avslutningshögtidligheterna utföres musik av en ensemble ur Gustavsbergs musikeirkel.

Arrangörer: Stockholmsavdelningen av Svenska Eldbegängelseföreningen och Gustavsbergs kommun.

SVENSKA ELDBEGÄNGELSE-FÖRSÄKRINGSKASSAN

(dotterföretag till den 1882 bildade Sv. Eldbegängelseföreningen)

bekostar och ombesörjer efter medlems fränfalle pietetsfullt hela begravningen med eldbegängelse. Försäkringssumman, **300 kr.**, erlägges i låga, efter ålder beräknade premier eller engångsbelopp — **Tilläggsförsäkring** med högst 200 kr. kan tecknas.

Sveavägen 116, 1 tr. (hörnet av Odengatan), **Stockholm.**

Eldbegängelsebyrå för dödsfallsanmälan.

Telefon Växel 23 35 25

efter kontorstid 32 72 03

Medlemsantal c:a 45.000. Försäkringsbelopp 11 milj. kr.

Ombud i Gustavsberg:

Landstingsman **GUNNAR ANDERSSON**

TEL. 156.

ANNONSERA

i Gustavsbergaren!

Vigda:

den 28 juli försäljaren Karl Gunnar Svensson, Värmdögatan 7 och kontoristen Maj-Britt Elsa Ingegerd Larsson, Enskede, Stockholm,

den 17 augusti måleriarb. Maurits Karlsson, Mörtnäs, och hembiträdet Lilian Eleonora Melander, Mörtnäs,

den 31 augusti brevbäraren Gustav Henry Gustavsson, Matteus förs., Sthlm, och sömmerskan Maj Olivia Idalia Östman, Höjdgatan 11,

den 31 aug. dekoratören Sven Oscar Jonsson, Skeviksgatan 1, och dekoratören Helju Kungla, Skogsbo,

den 8 sept. gummiarb. Thure Herbert Norman och telefonisten Aina Pettersson, Norra Lagnö,

den 28 sept. chauffören Tord Erik Selin, Bergsgatan 1 A, och affärsbiträdet Eivor Marianne Englund, Höjdgatan 7.

Födda:

den 30 juli Ivar, s. t. butikföreståndaren Mats Olof Fridolf Siren, Villagatan 5 och hans h. Sonja Ingegärd, f. Eriksson,

den 1 augusti Per Lars-Olof Ingemar, s. t. vaktmäst. Cronje Artur Ingemar Löfblad, Granebo, och h. h. Britta Ingegerd, f. Olsson,

den 2 augusti Mari Liis, d. t. juristen Paul Saretok, Uppsala, och Mari Simmulsson, f. Petersson,

den 6 augusti Bo Gunnar, s. t. snickaren Herman Martin Lönnberg, Aspvik, o. h. h. Margareta Cecilia, f. Blomgren,

den 18 augusti Maud Inger Margareta, d. t. bygn.-arb. Sigvard Johansson, Mörtnäs, o. h. h. Gärda Margareta, f. Andersson,

den 19 augusti Sten Lennart Sigvard, d. t. porsl.-arb. Lennart Svensson, Höjden 2, o. h. h. Gunborg Anna-Stina, f. Nilsson,

den 26 augusti Stig Henner, s. t. snickeriarb. Karl Gunnar Hedberg, Grindstugårde B 10, o. h. h. Karin Ottilia, f. Kihlström,

den 1 september Monica, d. t. bergssprängaren Gillis Halvar Engelbrekt Lorén, Mörtnäs, o. h. h. Aina Viktoria, f. Andersson,

den 3 september Bernt Ingemar, s. t. butiksföreståndaren Karl Tage Sundin, Norra Lagnö, o. h. h. Anna Lisa f. Norgren,

den 5 september Jan Anders, s. t. kantor Gustaf Olof Folke Borg och h. h. Sara Maria Ingeborg, f. Isaksson,

den 6 september Bengt Åke, s. t. isolatorsvarvaren Erik Vilhelm Johansson, Skeviksgatan 9, o. h. h. Karin Margareta, f. Jonasson,

den 15 september Stig Karl Arne, s. t. porsl.-arb. Rolf Arne Kristoffer Karlsson, Bergsgatan 1 B, o. h. h. Margit Vilhelmina, f. Lundquist,

den 18 september Inga Yvonne, d. t. porsl.-arb. Karl Gunnar Sjö Dahl, Skeviksgatan 6, o. h. Inga Vailet Margareta, f. Lindroth.

Döda:

den 29 augusti Karolina Matilda Lindroth f. Andersson, änka efter Elof Adolf Lindrot, Skeviksgatan 1 (76 år),

Krukomakaren.

I en mästars hand på ett krukmakarbord såg jag leret, varav blev en bågare gjord. Men fastän den gick genom mästartehand så brast den och lyckades icke ibland.

Han tröttnade ej utan började om, tills ett käril med heder ur fergodset kom —

ett hedersamt käril i saknad av fel; han formar med omsorg en bågare hel.

*

På krukmakarskivan mitt hjärta är lagt till fostran och gagn, såsom Skriften har sagt.

Ett käril i vardande hjärtat nu är, men ofta vill kärilet brist isär.

Jag vet, vad min vän krukomakaren kan. Med kärleksfull ömhet han tager mig an. Han helar var reva och gör ej till skrot, vad mästartehand fått taga emot.

J. A. Löfdal.

den 1 september ett gossebarn, s. t. målaren Nils Henrik Israelsson, Norra Lagnö, o. h. h. Helny Eleonora f. Persson,

den 15 september gipsgjutaren Erik Linus Nyström, Villagatan 12 (60 år),

den 18 september Edla Matilda Gustavsson f. Elmgren, änka efter Karl Gottfrid Gustavsson, Värmdögatan 7.

Arne Sundström.

*Överlämna
förtroendefullt
all omsorg vid
dödsfallet till*

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ

Odengatan 84 Stockholm

Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

Den tänkande människans skönaste lycka är att hava utforskat det, som kan utforskas, och lugnt vörda det, som icke kan utforskas.

J. W. von Goethe.

—o—

Ingen är onyttig här i världen, som lättar bördan för någon annan.

Charles Dickens.

SALTSTÄNK FRÅN FARSTAVIKEN

Hösten är kommen

men i Hästhagen är det vårligt värre. Där skall nu växa upp med skoglundsk fart en hel rabatt av hyreshus i bästa thunströms-stil. Varken Höjdhagen, Grindstugärdet eller ens Villagatsområdet kommer nästa sommar att begäpas av studie-ladies and gentlemen. Blickfånget heter då Hästhagen.

En spännande historia

blev badkarsfabrikens vara eller icke vara. Kommer, kommer inte, kommer... Det gick åt många prästkragar under denna ovisshetens och gissningens tid. Nå, Gustavsberg var ju den först påtänkta förläggningssorten, och som varje flicka vet, gäller det att säga rätta ordet först, när man plockar bladen av en prästkrage. Med andra ord — frieriet lyckades. — Gustavsbergarnas önskan att få en "manlig" industri uppfylles. Nu återstår bara att se hur denna injektion kommer att verka på en gammal samhällskropp.

I blöta marker

ströva vi omkring och tjuvtitta på det rika djurlivet. Går man ensam och tyst behövs ingen lång promenad för att få bevittna rådjurens familjeliv, se älgar kalasa på åkervreten, möta räven i en vägkrök och se harar och fasaner skymta i buskarna.

En riklig nederbörd har kommit alla träsk och kärr att svämma över, nya småsjöar har bildats och på fälten grönskar havrebrodden decimeterhög i kärvarna.

En tjugig men förfallen idyll

överlämnades förra sommaren till gustavsbergarna av A.-B. Gustavsbergs Fabriker. Det var den gamla herrgården Aspvik med

kringliggande f. d. trädgård. På sedvanligt gustavsbergskt manér skakades många huvuden, och en allmän undran uppstod: Vad menas? —

En grundlig reparation av corps de logis ingav förhoppningar, som i år helt infriats, sedan möblering verkställt, lekredskap inköpts, golfbana anlagts och trädgården rensats upp. När därtill förstklassig kraft åtagit sig föreståndarskapet, så torde vi med tillförsikt och någon travestering våga gnola så här: Till nästa sommar, till nästa sommar...

K r ö n i k ö r e n .

Fyra generationer.

Henning Åberg (83 år), Elmtaryd, Småland, sonen Johan Åberg (52 år), Gustavsberg, dennes son Greger Åberg (28 år), Gustavsberg, med dotter Solveig (2 år) samt sonen Tore (5 mån.).

Valresultatet.

Vid landstings- och kommunalfullmäktigevalen i Gustavsberg 1946 röstade 1.522 av 1.874 röstberättigade vid vallokalen, 17 st. röstlängdsutdrag har begärts av valnämnden. Dessa röster blir fördelade vid länsstyrelsens sammanräkning. Rösternas fördelning under de tre sista åren har varit, (L. Landstingsval, R. Riksdagsval och K. Kommunalfullmäktigeval):

	1942	1944	1946	
	L.	R.	L.	K.
Soc.-dem.	1.107	967	1.092	1.082
Kommunist.	172	213	240	252
Folkpartiet	21	121	158	182
Höger	57	37	29	—
Bondeförbundet	10	7	1	—
Tomma kuvert eller kasserade			2	5
	1.367	1.345	1.522	1.521

Vid valet till kommunalfullmäktige 1942 förekom en samlingslista mellan socialdemokraterna och de borgerliga, vilken erhöll 22 mandat varav socialdemokraterna fick 17 och de borgerliga 5 mandat, kommunisterna med egen lista fick 3 mandat.

Mandatfördelningen enligt den preliminära röstsammanräkningen blir för fullmäktiges del under perioden 1947—1950 18 socialdemokrater, 4 kommunister och 3 folkpartister.

Valda från socialdemokraterna: Gunnar Andersson, Oscar Söderberg, Erik Nilsson, Axel Öhlund, Harald Lindholm, Alice Pettersson, Harry Brogren, Arne Andersson, Ragnhild Eriksson, Bertil Andersson, Oscar V. Johansson, K. V. Svensson, Oskar Jansson, Astrid Nilsson, Sven Löfdahl, Bror Ivar Karlsson, Evert Andersson och Ando Björk.

Valda från kommunisterna: Karl Nyman, Martin Holmgren, Emy Svedberg och Tyko Axelson.

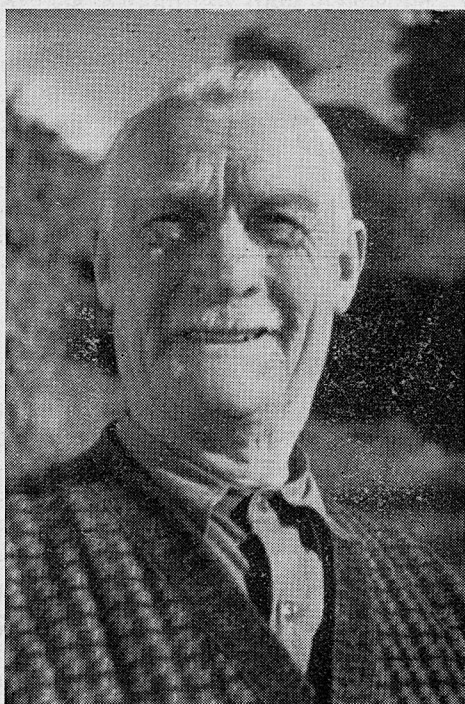
Valda från Folkpartiet: Vilhelm Gezelius, Olga Hermansson och Anders Steen.

H. L.

Valvaktmästare.

Carl Emrik Axell har varit vaktmästare vid vallokalen, sedan Gustavsbergs kommun bildades 1902. Han var en av de kuskar, som innan kommunindelningen kom till stånd, fick köra brukspatron Odelberg till Värmdö, där valen hölls. Axell påminner om, att på den tiden röstades det efter fyrk. Brukspatron Odelberg hade lika många fyrk som hela det övriga Värmdö tillsammans och kunde då bestämma som han ville. Nu är det många flera än förr som röstar, men det är som det skall vara. Alla skall ha denna medborgerliga rättighet. Det går alltid så lugnt till väga vid valen, något störande moment har aldrig inträffat. En gång, det var 1942, var jag sjuk, så jag kunde inte vara med. Annars är det bara roligt att kunna vara med och hjälpa till, fast man börjar bli gammal, säger Axell.

H. L.

Emrik Axell.

Idrottsintervju.

Den strongaste idrottsman som verkat inom vårt lilla samhälle är Valfrid Berglund — Edvard Möller, Osväld Andersson och Bror Söderling i all ära. Berglunds sätt att uppträda på idrottsplatsen, liksom i det s. k. civila, stärker även vår syn på en strong idrottsman. Och hans lilla blyghet kläder honom. Kort sagt han är som en idrottsman skall vara. Vårt samhälle, liksom vår förening och företaget har stor heder av en sådan grabb.

Berglund föddes den 12/10 1920 i Kovland i Medelpad, började sin idrottsmanabana mycket tidigt, tog sitt första DM-tecken i terräng 1943, långa banan för Medelpads distrikt gjorde han om den bravaden 1944. Alla känner vi till, att han i år tagit sitt första mästerskapstecken i Stockholms distrikt. Han ställer detta högst av alla, vilket ju är förstärkt, då inget distrikt i Sverige har så många goda löpare som just detta.

— Du har ju ett DM på skidor även här nere, säger undertecknad till honom.

— Ja, men det var i lag — något individuellt har jag inte. Men det måste jag säga, att där gjorde mina kamrater en fin prestation.

— Du har gjort en fin terrängsäsong i år, har du något att berätta?

— Ja säsongen har varit över förväntan. Jag började med att vinna Linnéterrängen. Sedan vann jag Sports terräng i Eskilstuna. I Sleipners blev jag trea och vann sedan DM.

— Hade du väntat att vinna den tävlingen så här övertygande efter Sleipners, frågade jag.

— Ja, fundera kan man ju alltid göra. Sedan beror det ju så mycket på, hur banorna är, DM-banan passade mig.

— Men efter DM åkte du ju till Sundsvall, där du löpte och vann i Sidsjöterrängen.

— Är det någon större tävling?

— Det är Mellersta Norrlands största tävling, en svår men mycket rolig sådan.

— Du förkylde dej du ganska grundligt där uppe, förstörde du inte formen till SM då?

— Ja, det var ett ruskigt väder men några chanser att vinna SM hade jag ju inte ändå, men kanske en bättre placering — trea kanske.

— Men man får vara nöjd ändå. Ja, det är vi gustavsbergare med, må du tro, fast nog hade vi innerst inne hoppats och trott på ett SM. Men vad tycker du om den tävlingen då? Den var lyckad ty-

ker jag, särskilt för arrangörerna, som för första gången hade en stortävling.

— Ja, sen var det Korpen på Östermalms.

— Och den vann du med. Vad tycker du om den tävlingen då?

— Det var inte så mycket terränglöping, tycker jag, snarare parklöping, men den fyller sitt ändamål. Och så var vi ju så många kamrater som deltog där, och resultatet var ju glädjande. Det blev ju två första placeringar. Individuellt ett första, ett andra och ett tredje pris i lag, det tycker jag räcker.

— Tänker du köra mer i år?

— Nej nu skall jag vila mej, jag har tävlat så gott som i ett sedan nyåret på skidor och terräng, men SM-milen, var den nu skall gå, kommer jag att vara med på.

— Och löpningen Ösbysjön runt, tänker du väl vara med på?

— Ja, det är klart, att jag skall vara med om den också. Där har jag ju också ett vandringspris att försvara.

— Men vilka av årets motståndare tycker du har varit svårast?

— Det måste ju vara Bratt, Spårvägen, Valter Nyström, Gävle, Ellmar Johansson och Långhundra från Hammarby, men även Sten Lövgren från Grånbergsdal och Göte Hagström från Kvarnsveden har varit svåra.

Valfrid Berglund i farten.

— Men har du inga fler mästerskaps-tecken att visa upp?

— Jo, jag har ju Södertörnsmästerskap i stafett för i år, där vi bl. a. utklasade Skuru IK ordentligt. Det var skojigt må du tro, men det tycker kanske inte du. I fjol vann jag fler Södertörnsmästerskap på skidor och terräng.

— Om vi nu skulle gå ifrån idrotten nu ett tag och tala om litet annat. Det skulle vara roligt att veta, vad du egentligen tycker om oss gustavsbergare, vårt samhälle och vårt företag m. m.

— Ja, folket är bussigt och samhället är väl som alla samhällen i samma storlek, kan jag förstå. Det är ju så svårt för mej att svara på sådana frågor. Företaget tycker jag är bra, och jag trivs med mitt jobb, och det är väl det bästa man kan säga. Mina arbetskamrater är bussiga och klämmiga grabbar allesammans, likaså mina idrottskamrater, det enda jag skulle vilja ha en ändring på, det är det rum jag bebod. Där skulle jag vilja ha litet uppsnyggt.

— Men har du ingen lust att flytta till Tretton. Där är det ju så bra att bo?

— Nej, det vore detsamma som att köra iväg mej härifrån, men jag har fått lov att bo här, det är mycket lugnare här, och det betyder ju så mycket för en idrottsman att få vara i fred och göra som man vill.

— Men till sist hur gillar du vår förening då?

— Den är bra, men den bör bli bättre och det blir den också, när vi får en idrottsplats, där vi bättre kan vara tillsammans och träna bättre. Då kan tävlingar arrangeras här hemma också vilket ju nu är otänkbart.

Också till Berglunds ledare, John Dahlqvist, som nu gjort come back som ledare, ställde jag några frågor. För omkring 20 år sedan var han ju lagledare för vårt bandy-lag.

— Vad säger du om Berglund, du som ju är både hans ledare och arbetskamrat?

— Jo, det skall jag säga dej, att han är alla tiders grabb, och det är verkligen roligt att få hjälpa honom med vad man kan, hjälpa honom till rätta vid tävlingarna, så att han får koncentrera sig enbart på ett lopp. Då kan man ju helt gå in för sin sak och klara sin uppgift på bästa sätt.

John-Pelle.

1700-tal på Värmdö.

Då Värmdöborna inte ville ha krog på kyrkbacken.

Stämningen var mycket upprörd på sockenstämman i Värmdö kyrka den 8 aug. 1784, då nådarspredikanten Westman äskade ljud och redogjorde för dagens ärende. Han påminde om "hur Herrans församlade menighet tagit stor förargelse därav, att kyrkvaktaren Sahlström under sysslans för rättande skickat sig oanständigt, särskilt under håvgången och detta oaktat täta varningar och de ömmaste förmaningar".

Kyrkvaktarens oanständighet fick sin förklaring, då senare meddelades, att hans hustru emot "strängaste förbud, såväl före som efter gudstjänsten, som stundom under densamma, i mjugg idkade både dricks- och brännvinsförsäljning".

Prästen ville nu veta vilka mått och steg, som borde vidtagas till förekommande av slik oordentlighet och till allvarsam näpst för Sahlström. "Då uppkom", berättar protokollet, "genast tvist församlingens ledamöter emellan, i det somliga påstodo, att han (kyrkvaktaren) borde ifrån sysslan alldeles entledigas och av kyrkbacken strax bortköras; and-

ra åter, som ansågo hans förbrytelse av mindre vikt och svårighet, samt allt för ömma om svagdrickats bibehållande vid kyrkan till törstiga kyrkogångares tjänst, ville gärna ha honom denna gång förskont".

Denna gång var emellertid prästen obeveklig, och med stöd av kyrkolagen dömdes Sahlström till 9 månaders suspension, att böta 2 riksd. specie och att från kyrkans hus bortflytta, detta senare "för att underslev och kroghållning invid kyrkan måtte förekommas."

Det hjälpte inte att kyrkvaktaren ett par månader senare, understödd av församlingsbor, sökte lindring, så tillvida, att han finge bebo gamla tingsstugan till döddagar. Patronus ecclesiae, generalen och kammarherren Stierncrona, hade låtit meddela, att om inte Sahlström vore nöjd, skulle han suspenderas för alltid från sin tjänst. Nu var det alltså allvar. Så snart bostad kunde uppbibras, skulle han flytta och intill dess skulle han varje söndag före sammanringningen igenläsa sin stugudörr, infinna sig med sin hustru i kyrkan och lämna nycklarna till prästen, som nog hade att förvara dem under hela gudstjänsten.

Så sökte man denna tid stävja supseden, och prästerskap och övriga ståndspersoner bevakade gemensamt nykterhetsintressena, men inom kort kom kungl. maj:ts erbjudande om husbehovsbränning, och då blev det prästerskaps uppgift att i höga tonarter prisa "en förnyad landsfaderlig omsorg" — en uppgift som i Värmdö icke försumrades.

Högmässa och sockenstämma.

När skärgårdsmenigheten på 1780-talet samlades till gudstjänst i Värmdö moderförsamlings åldriga kyrka, var ett vidsträckt område representerat. Skiftande voro även de ärenden, som avhandlades på de sockenstämmor, vilka ägde rum i omedelbar anslutning till högmässan. Andligt o. världsligt, högstämda förmaningstal och småsint ekonomiskt ackorderande växla med tidsbetonade sensationer såsom kungsringning och enig

Norrlands tunnbröd

surströmning och nyinlagda konserver i stor sortering finns i

KONSUM

uppslutning omkring nyaste metoden för utdödandet av de talrika vargarna.

Kyrkvägen lång och mödosam.

Om avstånd och svårframkomlighet vittnar ett beslut, som fattades efter röstning fjärdingsvis, och där de fjärrboende fällde utslaget. Det gällde tillstånd för kyrkvaktaren Sahlström att få nyttja rum i gamla socknestugan. Cronhjelm på Sund och överstelöjtnant Gyllenhök hade tillstyrkt, men kronoexpeditionsbefallningsman Ultin protesterade, förmodligen med tanke på Sahlströms benägenhet för lönnkrögeri. Bönderna ställde sig emellertid på kyrkvaktarens sida, "varjämte de åtog sig att till honom framskaffa ved, på det att de och i synnerhet deras kvinnor skulle hos honom få åtnjuta någon värma, när de om vintertid och särdeles i fullt väder till kyrkan anlände."

Kyrkan behöver byggas om.

Gyllenhök på Väsby, von Scheven på Siggesta och von Torsk på Ofverby hade såsom deputerade utrett frågan om behovet av att i Allmänna Försäkringsfonden försäkra kyrkan och prästhusen för brandrisk. Det anses icke nödvändigt. Kyrkan är gammal och behöver snart byggas om. Husen i prästgården äro också förfallna.

Mässhakar — katolska kvarlevor.

Då prästen meddelar, att mässhakarna äro mycket förslitna och uppmanar till sammanskott för inköp av nya, vill församlingen avvakta någon lämpligare tid. (Det har varit missväxt tre år å rad.) Det undras om inte någon frivillig vill öka kyrkans skrud.

Men häradshövding Nordell, grossören Bögvald, von Torsk och Gyllenhök invända, "att kyrkans skrudar ännu äro brukbara, samt att mässhakar dessutom egentligen äro för katolska kvarlevor att anse." Prästen genmäler då, "att var och en i kyrkohistorien kunig väl vet att flera århundraden före påvedömets början mässkläder blivit för anständighetens skull av de kristna vedertagna samt av den första kristna kejsaren Constantinus Magnus sedermera påökta och i de mera upplysta tider här uti vårt kära fäderneland av Sveriges framfarna

konungar Carl XI och Fredrik I utan att stöta den invärtes gudstjänsten med lag stadfästade och bibehållna."

Skolmästare och barnalärare.

Åtskilliga bristfälligheter hade befunnits vidlåda skolmästaren Myrmans innehavande hus, och det överlämnades till församlingens bedömande, vad som borde åtgöras. Högädle häradshövdingen avsåg sig för sin del all befattning därmed, eftersom ingen lag förband honom att bygga hus åt klockare eller skolmästare, "varmed alltsammans denna gång avstannade", som det heter i protokollet.

Tvenne år senare (1784) tycks man vara något välvilligare inställd visavi färlans handhavare att döma av följande beslut: "I anseende till den stora flit och goda nytta barnaläraren Ahlenius ådagalagt vid barnaundervisningen på de ställen i församlingen, där han hittills varit, varom prästerskapet intygade, beviljades honom 2:e kollektur årligen såsom något understöd i dess stora fattigdom."

Efter fyra års missväxt.

I början av augusti 1784 manar domkapitlet i cirkulär att "allmogem icke skall till bröd tillgripa den nu växande grödan, innan den hinner till full mognad, till undvikande av de svåra sjukdomar och farsoter, som därav äro att befara utan hellre hjälpa sig fram på vad sätt som helst den lilla tid, säden ännu kan behöva till sin rätta mognad."

"Slutligen gjordes de närvarande församlingens invånare en

bruklig föreställning att i detta ganska svåra och tryckande år icke förskjuta sina fattiga och nödlidande utan efter råd och förmåga räcka dem hjälpsam hand, väl besinnandes, att den som förbarmar sig över den fattige, han lånar Herranom. Han skall veder-gälla honom dubbelt igen."

Sparsamhetsdecret.

År 1793 hade kungl. maj:t rikstat ett budskap till landets alla inbyggare att större sparsamhet vore av nöden, särskilt skulle "överflödigt sidentyg inte längre ohämmat få brukas av allmogens kvinnor och tjänstefolk." Yttrande infordrades av kyrkostämmorna, och därav kom det sig, att kungabrevet "med enhällig och stilla uppmärksamhet avhördes" och begrundades tvenne augustisöndagar av en talrik samling sockenbor i Värmdö kyrka året efter Gustav III:s fränfälle.

Allmogem påmindes först om kungens oinskränkta förtroende för sitt folk och att beredvillighet att uppfylla överhetens bud aldrig saknats hos värmdöborna, då det varit fråga om fäderneslandets bästa. En allmän klagan hade dagligen blivit hörd över den tilltagande yppigheten bland alla klasser av medborgare, och nu var det fråga om att finna "tjänliga utvägar till yppighetens inskränkning och att uppmuntra varandra till ädel tävlan inbördes i åtyltnad av de visa författningar, som en älskad överhet i detta så viktiga men tillika ömtåliga ämne ärnar vidtaga."

Under församlingens samrådande i det ömtåliga ämnet visade det sig att meningarna voro skiljaktiga rörande botemedlen. Efter en stund "instämde flesta parten i ett förslag om att låta anstå med slutligt yttrande till nästkommande söndag, så att man finge rymligare tillfälle att på detta viktiga ärende fästa sina tankar för att desto mognare muntligen eller skriftligen kunna avgiva äntligt, underdånigt uttalande."

Ingen sockendräkt på Värmdö.

Inför en lika talrik menighet avlämnade kommissarien Nyberg nästa söndag ett skriftligt uttalande, som å allmogens vägnar undertecknats även av Anders Andersson Ros i Lillsved, Eriksson i Löknäs och Hans Jansson i

För högtidsdagen

beställes

tårtor och namnsdagskakor

bäst från

Värmdö Bageri

Därifrån kan Ni också få goda skorpor, gott matbröd, kaffebröd och småbröd.

Tel. Hemmestavik 61.

Kalvsvik. Aktstycket, som är ställt till prostens, ger en god inblick i dåtida levnadsförhållanden och tänkesätt. Med uteslutande av övliga banala fraser heter det i ingressen: — — — "så våge vi i en rättskaffans avsikt öppenhjärtat framgiva sådana våra tankar varav prostens — — — behagade inhämta våra begrepp och meningar, som sedan må i protokollet inflyta."

"Vi ha icke här någon inom socknen allmän dräkt antagen." Svårt är det också att antaga någon enformig eller likafärgad dräkt av det skälet, att Värmdö liksom är ett mål för årligen hit- och utflyttande folk och personer av alla stånd från städer och andra orter. För närvarande kunde invånarna fördelas uti mindre än hälften infödda och mer än hälften hit anlända. Så att vår socken innefattar en särdeles folkblandning. — — — Detta skall dock inte hindra oss att med all nit förkasta och förakta ett skadligt överflöd i umbärliga sidenplagg". Ja, de ha ingenting emot att siden och damastplagg och annan dyrbar grannlåt alldeles komme ur mode. Men först vill man slita ut det man redan har, och sådant, som man kommer över på auktioner, kan väl inte heller vara förment att få brukas. Sidenmössor utan guld- och silverbroderier, silkeshalsdukar och hattband (av svensk tillverkning) kan väl också vara bra att ha som uppmuntringsmedel. — — —"

Den gamla bondeärligheten.

Innan den gode kommissarien riktigt ger sig in på ämnet, skisserar han upp en historisk bakgrund: "Vi ha ännu icke glömt våra förfäders enfald, deras jämna levnadssätt, deras allvarsamma klädedräkt, som bestod av valmar, skinn, ylle- och linneplagg under och över allt igenom för bägge könen, deras rättframma och okonstlade seder, som än i denna dag av många förvånade röster kallas för den gamla bondeärligheten. — — — Vi äro missundsamma — — — sådana tidevarv, då förförelser och förströelser ännu voro oskapade."

Så lämnar han en längre redogörelse för det dåvarande tillståndet på Värmdö och för tydlighetens skull delar han upp ämnet i "hustrurna, våra döttrar och

vårt tjänstefolk, barnen och ungdomen, medelåldern och ålderdomen."

"Vi husbönder, män och fäder", säger han, "äro sanningen och våra samveten skyldiga att lämna hustrurna det vitsord, att deras idoghet, flit och vaksamhet, deras varken tydliga eller framstavad åtrå till grannlåt, prydnader plågat våra öron; men väl tvärtom yrka de återhållsamhet, om vi någon gång i välmening, ämnat dem något bättre plagg för deras trägna släp och omsorg."

Modellkammaren.

Vid punkten om döttrarna och tjänstefolket måste han dväljas en god stund. Först gör han några filosofiska betraktelser om ungdomens hållningslöshet och sedan: "— — — omsorgslös ungdom, snart sårad, lätt väckt till begär och åtrå efter det, som blänker för ögonen, som kallas grannlåt, dyrbart rart. Vi bo på ett nog nära avstånd från Stockholm. Våra näringsyrken fordra att vi titt och ofta stundom flera gånger i veckan tarva medha eller skicka vår ungdom till denna modellkammare. Där se, råka de sina forna leksystrar (som törhända icke längesedan ditflyttat för grannlåtens skull) med andra sina vederlikar, svävande i sidensalopper och kläder utom andra överflödiga utspökningar." I Stockholm väntar oordentligheten med öppen famn. En viktig sak vill han i fortsättningen framhåva: "Given ton från de förnåma och förmögnare efterapas merändels av ringare hopen. Icke sällan flyttar en bondedotter, en tjänstepiga utur bondestugan i herrskapshuset, blott i den förlåtliga avsikt på bättre lön. Frun betraktar noga flickans oskyldiga,

hennes trygga, hennes ännu spakfärdiga anletsdrag. Frun lättrörd, eftersinnar och placerar henne antingen till hus- eller kammarpiga, törhända snart jungfru. I vilkendera graden hon nu stannar, måste hon för allting snyggas, som förstås med avbrott i kläder; liksom skulle snygghet ej kunna existera utom grannlåt eller som skulle fruns egna nog dyrbara grannlåter icke äga tillräcklig verkan att pryda hennes kropp, innan pigans och jungfruns utgjorde ett slags samstämmande. Knappast har hon hängt på sig grannlåten, förrän hon tror sig också vara förnäm. Vadan till äventyr yppas misshällighet mellan frun och pigan, som flyttar efter ett, törhända ett halvt års förlopp — — — vart. Icke tillbaka till bondestugan, ty där stode den nyligen förvärvade förnämheten i fara. Vart hän då? Jo, helst till den ort, där grannlåt, lättja, självsvald, med ett ord själva oordentligheten med öppen famn dagligen väntar och emottar offer. Stundom från själva oskulden."

Grannlåtsprydnader — ett "perpetuum mobile".

I sanningens intresse ansåg sig kommissarie Nyberg dock böra erkänna att "bonde-döttrar och pigor, som tjänt i herrskaps-, präste- och ståndspersoners hus, därifrån blivit gifta och förvandlade till duktiga bondehustrur eller andra nyttiga medborgares berömliga makar — — —". Man hoppas, att den yppighet i klädedräkt, som är utmärkande för tjänstefolket i Stockholm, skall försvinna som en rök, men kan icke värja sig för onda aningar vid tanken på "alla villkor och undantag, som måhända gömma rötter till ny grodd åt ett lika om icke värre ont".

Vad det är det då fråga om? Jo, "om Stockholms tjänstekvinnor tillåtas att använda dem skänkta sidenkläder, så komma de förnåma, de frikostiga och moderna fruarnas sidenplagg, som antingen genom skraddarens misslyckade skapelsekonst eller andra orsaker med smak ej kunna nyttjas, pigan väl till pass, men frun köper sig ett annat. Icke nog härmed. Andra mindre förnåma, mindre förmögna och mindre frikostiga, dock lika moderna fruntimmer och matmödrar, som bru-

Gustavsbergs Bageri

Tel. 25

Ny innehavare: Klas L. Larsson

Tillverkning av bröd av alla slag. Specialitet Kalmarlimpan

— T Å R T O R —

ka sidenkläder, kunde till äventyrs under sken av skänka enligt överenskommelse med pigorna, som blivit långt mer kvickhuvade än förr, lämna sina något urmodiga eller slitna sidenkläder — i tysthet, sagt som avbetalning på lönen — man har då strax såsom bespart något kontant till nya sidenplaggs inköpande. På sådana och andra grunder torde smaken för grannlåtsprydnader hos bägge könen bliva ett perpetuum mobile, om exempel och tjänliga föreställningar ej vinna dess större framgång.”

”Landets döttrar och pigor tro sig vanlottade, såsom födda och kvarblivna inom en föraktad gräns, där de måste uthärda idel tungt arbete, släp och tråk i ombyte av köld och hetta, svår väderlek på sjö, i skog och mark utan något slags uppmuntran, medan deras vederlikar inom hus bedrivna lättare sysslor och ändå vid högtidliga tillfällen svänga sig i siden och granna kläder. Här är icke avundens utan lantskötselns avtynande krafter som tala —. Om uppmuntringar tarvas, så är det åt kvinnkönet, helst ungdomen i den arbetande och närande hopen, om den annars möjligen skulle kunna sammanhållas och icke hädanefter som tyvärr — i dessa senare åren hänt skingras och kringspidas i städerna — landet om icke till obotlig så dock högst märkbar skada. Flera landsorter kväljas av samma bekymmer.”

Även barnens problem ägnas en tanke. ”Deras första och förnämsa förnöjelse består uti att se, hantera och hänga på sig glitter och grannlåt; de bli ledsna och harmfulla, då de icke få vad de se sina jämlikar ha av det retande — —”. Ungdomen kvarhåller dessa svaghetsfelaktigheter med någon slags förändring och uppfinner möjligheter att genom eget bemödande kunna åstadkomma, vad ögonen kittlar.”

Återstår medelåldern, mögnadsgraden (dit förf. förmodligen hör), som är frigjord från de föregående svagheter. Böjelser och åtrå är här inriktade åt något, ”som kallas allvarsammare, redbarare, nyttigare”.

”Till sist råkas äntligen ålderdomen: Den kyliga knarriga ålderdomen harnas över och förkastar alla det förrigas äventyr,

GUSTAVSBERGSNYTT.

Baptistförsamlingen välkomnar ny pastor.

Under stora högtider, den 31 aug. och 1 sept., har församlingen välkomnat sin nya föreståndare pastor Arthur Stafrin, vilken förut verkat som pastor och föreståndare för Söderfors baptistförsamling. Vid lördagskvällens högtid, som var ensamild med inbjudna vänner till församlingen, hälsades pastor Stafrin och hans familj välkomna av talesmän för församlingens olika verksamhetsgrenar. Vidare talade stud. V. Hultberg, som under våren varit vakanspredikant.

På söndagsförmiddagen installerades pastor Stafrin, och höll inför en fulltalig menighet en anslående inträdespredikan.

På eftermiddagen hölls offentlig välstannar ivrigt vid hushållsaktighet, sparsamhet och icke sällan vid snålheten. Dessa så olika sinnen kunna dock råkas i en sammanställningspunkt, blott att foglighet och vänlighet iaktas — — —, så vida Gud, som är själva föreningsvännen giver sin välsignelse.”

Kunde prostén Blomberg annat tycka än att anförandet var något omständigt? Men de flesta av socknemännen instämde i det samma, och bonden Johan Petter Örström i Fagerdala med den underdåniga förhoppningen, att den skatt, som allmogén hittills betalat för sidentygs bruk, nu skulle bortfalla. Med honom instämde nämndemannen Anders Andersson i Nora ”samt dessutom en och annan”.

”Så åtskildes församlingens ledamöter under förböner för överheten samt med inbördes föresatser och givna löften att ståndaktigt vilja och giva goda exempel av dygdiga seder och anständig allvarsamhet i klädesbonad och levnadssätt.”

Vilh. Gezelius.

FRISÉRSALONGEN

GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)

Herr- och damfrisering

OBS! Ny regim.

Högaktningfullt
GUNNAR FALL.
Tel. 140.

komsthögtid då pastor J. A. Swedberg företrädde missionsstyrelsen och distriktföreningen. Representanter från statskyrkan, missionsförsamlingen, pingstgruppen och Skuru baptistförsamling uttalade ett varmt välkommen till pastorsfamiljen.

Mötena var väl besökta och mycket god anda rådde. Allianskören sjöng vid alla mötena, och goda insamlingar gjordes. Telegram med hälsningar upplästes från distriktskr. J. W. Eriksson. Må Guds välsignelse vila över vår pastor och församlingen.

G. E. J.

Till föreståndarinna för ålderdomshemmet

har anställts fröken Anna Kristina Lundberg, vilken f. n. tjänstgör som föreståndarinna vid Nyköpings landsförsamlings ålderdomshem i Söra.

Fröken Lundberg, som tidigare tjänstgjort vid ålderdomshemmet i Gustavsberg, dels som biträde, dels som vikarierande föreståndarinna, tillträder sin nya befattning den 15 nov. Hon är född 1913 och har genomgått Svenska Fattigvårds- och Barnvårdsförbundets kurs för föreståndarinnor.

Tillförordnad folkskoleinspektör.

Folkskolläraren och kantorn i Arvika, vilken nu en tid varit föredragande i skolöverstyrelsen och under tiden bosatt i sin födelseort, Gustavsberg, är fr. o. m. nov. tillförordnad folkskoleinspektör i Södra Smålands inspektionsområde.

Medborgarkursens program

är då Gustavsbergaren går i tryck, ej klart i sin helhet. Det kommer emellertid att omfatta: psykologi, livsåskådningsfrågor, aktuella ekonomiska frågor, litteraturhistoria, svenska språket i tal och skrift samt konsthistoria.

Det har lyckats kursledningen att få kända och skickliga föreläsare, bl. a. docent G. Axberger, d:r Ansgar Eeg-Olofsson, studierektor S. Leander, d:r M. Bonow m. fl.

Kursen börjar den 27 oktober med studierektor Leander. Den kommer att pågå till den 11 december.

”Bygg en bättre värld”

var mottot för den lyckade kurs, som De Kristna Samfundens Nykterhetsrörelse anordnade i Gustavsberg den 6—8 okt. Ledare var teol. och fil. kand. Erik Melander.

Första dagens afton hölls damernas samkväm i Vårdshuset, då pastor Melander talade om ”Det svenska hemmet”. För inlednings- och avslutningsord stod respektive fru Clary Lindholm och fru

Elna Davén. Duettsång utfördes av frökarna Signe Bäckström och Margit Andersson.

Inledningshögtiden samma dag var förlagd till kyrkan, där pastor Arne Sundström inledde. En tyst minut ägnades P. A. Hanssons minne. "Livsglädje — livsavgörelse" var pastor Melanders ämne för kvällen och teol. kand. Jaakko Hinka från Helsingfors gav en del glimtar från situationen i sitt hemland just nu. Under mötet sjöng kyrkokören ett par sånger.

Måndagens möte i missionshuset inledes med trenne allsånger under kantor G. Borgs ledning. Pastor Melander talade nu över ämnet "Fritiden — gåva och problem", varefter förekom frågesport med ett femmannalag från ABF och ett från de kristna sammanslutningarna. Frågorna rörde sig på vitt skilda områden såsom: "Vilka är de fyra största öarna i Sverige?" "Vilka är de fyra evangelierna?" och "För hur stor summa pengar konsumerade det svenska folket sprit under föregående år?" Det blev en både spännande och upplysande tävlan, där de båda lagen visade sig ungefär jämgoda. I första omgången segrade dock det kristna laget med 11 poäng mot 8½. I andra omgången blev det 12—12, men i tredje omgången fick det kristna laget en övervikt på ½ poäng eller 11 mot 10½. Till slut visades filmen "Stig möter livet".

Vid tisdagens möte i kapellet talade pastor Melander om "Positiv socialvård" och allianskören sjöng ett par sånger. Ett intresseväckande och lyckat inslag i programmet var det då representanter för fattigvård, nykterhetsnämnd och barnvårdsnämnd intervjuades och gav svar på en rad frågor om, hur vi har det på det ena och det andra området i vårt samhälle.

För en avgift som alla ha råd till...

1. Sjukpenning varje dag under två år.
2. Läkarvårdsersättning.
3. Sjukhusvårdsersättning och ersättning för intagningskostnader.
4. Moderskapshjälp.
5. Barnförsäkring utan särskild avgift.

GUSTAVSBERGS OCH INGARÖ ERKÄNDA SJUKKASSA

Tallåsen 20, Gustavsberg. Tel. 156
Postgiro 138630

Exp.-tid vardagar utom lördagar 9,00—13,00. Månd., onsd. o. fred. dessutom 16,30—18,30.

Badkarsfabriken

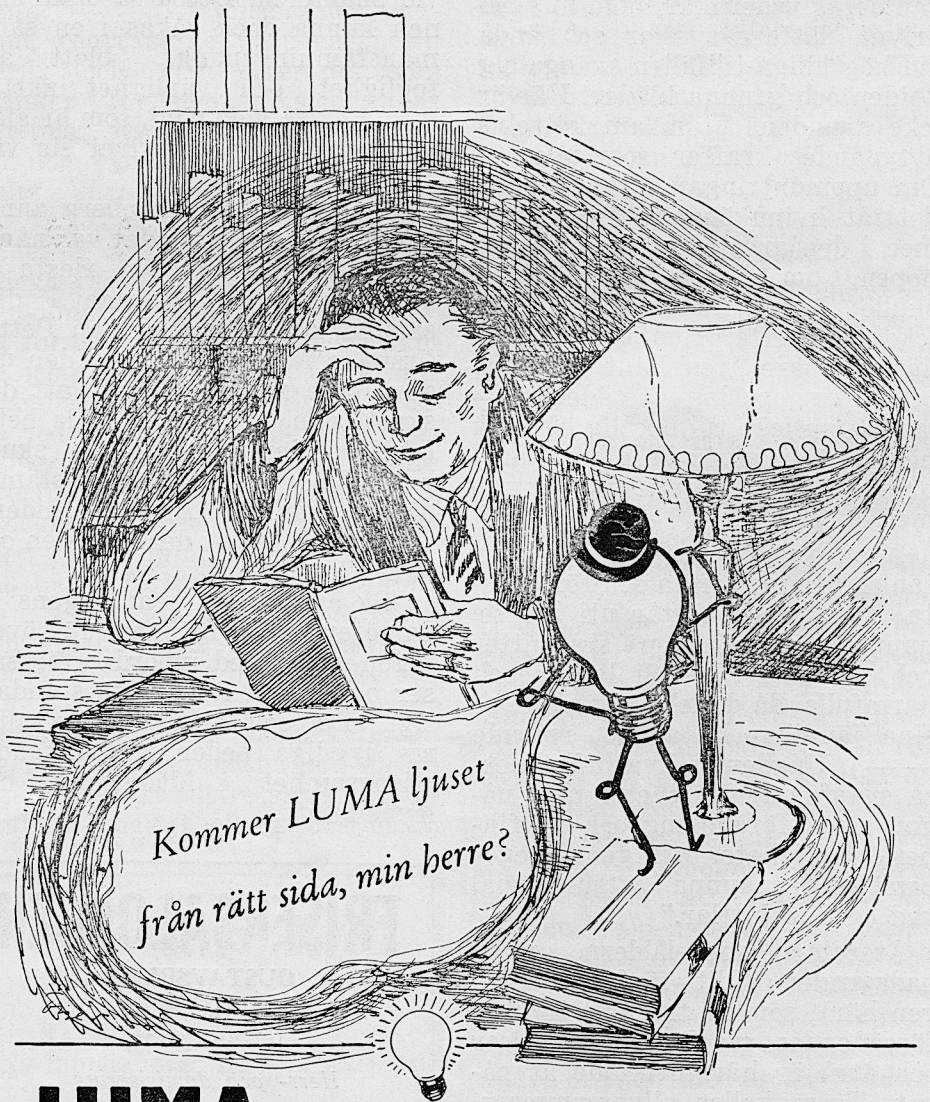
kom till Gustavsberg trots allehanda rykten i dagspressen, och grundgrävningen har nu påbörjats. Det blir en imponerande byggnad, c:a 75×100 m. och här till kommer ansenliga lagerlokaler. Platsen blir sydväst om porslinsfabriken så att möjligheter till expansion finnes.

Den viktigaste produktionen blir tydligen badkar, vilka skola helpressas av plåt och emaljeras. Utrustningen kommer till största delen från U. S. A. och är tilltagen för en max. produktion av 500 badkar pr dygn. Men så är också pressarna i format därefter. Fem

stycken med en höjd av c:a 9 m. över golv och några meter under golv. Hårtill kommer en del mindre pressar, saxar och andra maskiner. Liksom pressverket blir även emaljverket Europas modernaste med en u-formad kontinuerlig ugn 40 c 50 m. lång. Utom dessa båda avdelningar blir det en modern mek. verkstad med gas- och el. svetsning som specialitet.

Det blir således en värdig representant för tung industri och gustavsbergsungdomen får tillfälle att lära sig flera yrken och intressanta sådana.

Gustavsberg är att gratulera till den nya industrin som, vi hoppas skall påskynda utvecklingen av samhället.

LUMA
finns i konsumbutiker

Ja, ljuset kommer från vänster, som sig bör. En bländskyddad Lumalampa 40 eller 60 watt ger bra ljus för skrivbordet.

ögats mjuka tjänare ögats mjuka tjänare ögats mjuka tjänare

SAGAN OM WILLOW.

MÖNSTRET MED PILTRÄDET.

Från forna dagars krukmakare, som själv formade, dekorerade och brände sin vara, till vår tids porslinsindustri med dess tusenhövdade arbetarstam, dess stab av tekniker och dess sinnrika maskiner är steget långt. Men ännu lever mycket av den gamla tiden kvar inom fabriken murar. Inga maskiner ha ännu kunnat övertaga gravörernas mödosamma arbete med stickel och punchhammare. Vid deras arbetsbord lever traditionen kvar o-bruten från den tid för snart tvåhundra år sedan, då den första graverade kopparplåten togs i porslinsdekoreringens tjänst. Många och olikartade äro de mönster, som de skickliga gustavsbergsgravörerna arbetat fram ur sina plåtar under fabriken mer än hundraåriga tillvaro. Men ett återkommer ständigt, årtionde efter årtionde, evigt ungt i sin ålderdomliga skönhet. Det är Willow, mönstret med pilträdet.

Willow är den mest spridda av alla dekorer, och den kan sägas vara "minsta gemensamma nämnare" för alla de stil-

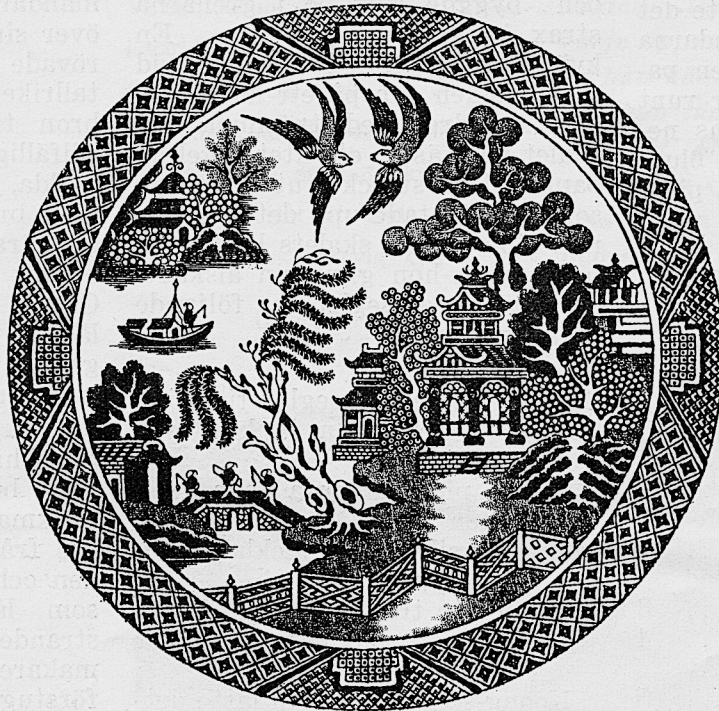
perioder, som i snabb takt avlöst varandra under de hundra-sjuttio år en fabriksmässig porslinsstillverkning funnits till. När vi se den välkända bilden pryda en servis från Gustavsberg, stiga också de gamla frågorna fram på nytt — dessa frågor, som Willow-mönstret väckt till liv i generationer: Vem bor i det där stora huset invid det stora trädet med blad som fettisdagsbullar?

Vart äro de på väg, de tre små männen på den lilla bron? Och denna båt i sin eviga seglats, var kommer den ifrån och vart styr den sin väg?

Ja, de ha sin saga dessa ting.

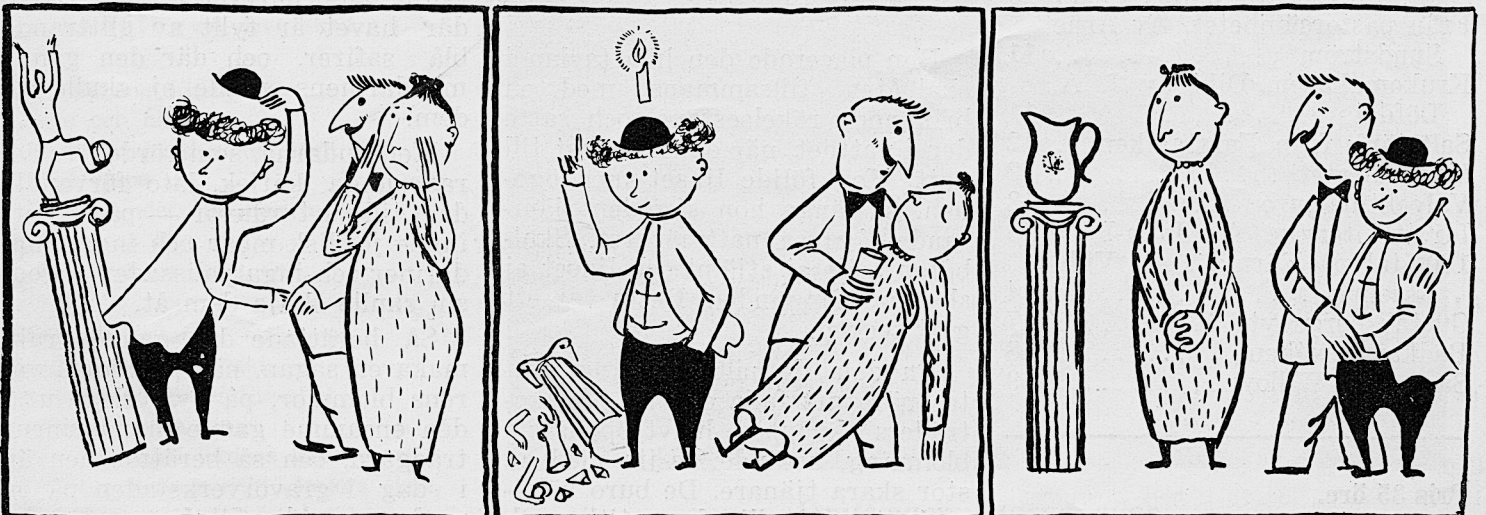
I det stora huset där till höger bodde en övermåtan rik och elak gammal mandarin. Längre hade han som hövitsman härskat över De Sju Flodernas provins, den sydligaste av alla provinser i kejsarens rike. Han hade tagit emot mutor av smugglande köpmän och av folkets skatter stoppat hälften i egen ficka. Till slut blev han lik ett törne i hälen för folket i sin provins. De klagade hos kejsaren över hans orättfärdighet. Men den gamle mandarinens räkenskaper voro i gott skick, ty han var en förtänksam man och hade en skicklig skrivare. Med oförrättat ärenden vände kejsarens granskningsmän tillbaka till huvudstaden.

Nu drog sig den gamle mandarin tillbaka till sin lantgård, ett ståtligt hus omgivet av en vacker trädgård, där rosenäpplen och persikoträd tävla-

Gustav S. Berg gör visit.

Teckningar av Stig Lindberg

de i skönhet med pilträden och mango-lundarna i parken strax intill. En skrivelse, penslad i kejsarens röda färg, hade utnämnt en ny hövitsman över De Sju Floderernas provins, men mätt av år och mutor kunde den gamle mandarinerna i sin trädgård och i sitt präktiga palats ostörd njuta ålderdomens ro.

Mandarinerna hade en dotter, den ljuva Koong-se. På rika mandarinerens vis hade han förlovat bort henne redan i vaggan med en ännu rikare mandarin. Men Koong-se älskade Chang, den gamle mandarinens skrivare. Och Chang älskade Koong-se. Vad hjälpte det att mandarinerna hetsade hundarna mot Chang och lät bygga en palissad av spetsade bamburör runt gården, som vi se av bildens nederkant! Inför den gamla blundande draken av sten vid pionträdgårdens pagod, där de unga

älskande brukat mötas i skymningen, upprepade Koong-se kväll efter kväll de trohetslöften, hon i vårens tid hade givit den unge Chang. Och Chang penslade i sin kammare i den närbelägna byn på gult basubupapper de gamla dikterna om evig kärlek, men gav dem en ny mening och ett nytt mål.

När persikoblommorna slog ut, skulle Koong-se stå brud åt den rike Ta-jin, så var den gamle mandarinens önskan. Koong-se såg med bävan på persikoträdets knoppar, men hennes hjärta fylldes av nytt hopp, då en fågel kom och byggde sitt bo i grenarna strax intill hennes fönster. En kväll fick hon från terrassen invid flodstranden syn på ett kokosnötskal, som drev med strömmen. Vid skalet var fäst ett litet segel av papper. Hon sträckte ut sitt parasoll och hämtade upp det ur vattnet. Hon fann i skalets botten en pärla, som hon givit sin älskade, och på pappersseglet var följande vers skriven:

Så som denna båt seglar till Dig så bär vinden mina tankar över vattnet.

Men då pilblommorna falla från grenen och då persikoträdet vecklar ut sina knoppar, då skall Din trogne Chang sjunka med lotusblommorna under vattnet.

Koong-se grät, då hon läste detta, men så tog hon sin brodernål och ristade på en elfenbenstavla sitt svar:

Skördar då icke den kloke odlaren i tid den frukt, som hotas av rövare?

Hon placerade den lilla tavlan i skalbåten tillsammans med en brinnande rökelsestapel och satte den i vattnet, när det mörknat till natt. Hon följde ljuset med ögonen, så länge hon såg den flämtande lågan i nattmörkret. Skalbåten hade ej stjälp och ljuset ej sloknat för vinden. Detta var ett gott tecken.

En dag, då pilblommorna syntes nära att falla och då persikoträdets knoppar halvt öppnats i blomning, anlände Ta-jin med en stor skara tjänare. De buro väldiga lyktor, på vilka hans titlar och

stordåd voro penslade i grönt och rött. Mellan gong-gongslag ropades de ut av härolder.

Den gamle mandarinerna gav honom ett mottagande fyllt av ärebetygelser. Till festmåltiden drucko de många hälsningsskålar och deras glädje blev allt bullersammare. Den natten lyckades Chang ta sig in genom pionträdgårdens gallergrind och medan den gamle mandarinerna och hans gäster sovo över sina bågare med sött risvin, rövade han bort sin älskade. På tallriken se vi de unga fly över bron till den ö, där de funno en tillfällig fristad i en krukmakares hydda, där på gränsen till tallrikens bräm. Först kommer Koong-se, bärande en slända, jungfrulighetens symbol. Den andre är Chang, och han bär sin skrivdonslåda i famnen. Sist kommer den gamle mandarinerna, andfädd och med piskan i högsta hugg.

Men länge voro inte Koong-se och Chang säkra i sin hydda. En dag bultade Ta-jins knektar på krukmakarens port. Chang lyckades från fönstret kasta sig i floden och simmande uppnå en båt, som låg ankrad ett stycke från stranden. Medan den trogne krukmakaren uppehöll knektarna i förstugan lyckades Koong-se fly genom trädgården och när natten föll på hämtade Chang henne vid strandens bambusnår. Båten stöttes ut från land och de började en vågsam seglats nedför floden, mot havet. De drömde om en fjärran ö, långt därute vid horisonten, där havet är fyllt av glittrande blå safirer, och där den gamle mandarinernas vrede ej skulle nå dem.

Men gudarna, som rördes av deras unga kärlek, läto förvandla dem till turturduvor — på det att ingen jordisk möda och inga mandariner och inga palissader någonsin skulle skilja dem åt.

Så berättade den gamle krukmakaren sagan, när pilträden, vårens blommor, på nytt slog ut i den ensamme gamle mandarinernas trädgård, och så berättas den än i dag i gravörverkstaden på en modern porslinsfabrik.

INNEHÅLL:

Tidigt och evigt. Dikt av Oscar Lövgren	1
Vårt fria ord. Ur en dikt av C. V. A. Strandberg	1
Hela människan. Av Erik Melander	2
Medborgarkurs. Av Sigrid Leander	3
Fototävlingen	4
Från min dagliga gärning. Av Oscar Lövgren	5
Gamla arbetslag	6
Vandra min väg. Av Axel Björkman	6
Konsumspalten	7
Eldbegängelserörelsen i Sverige. Av Oscar Övden	8
Eldbegängelseutställning	10
Från pastorsämbetet. Av Arne Sundström	11
Krukmakaren. Dikt av J. A. Löfdal	11
Saltstänk från Farstaviken ..	12
Valresultatet	12
Valvaktmästare	13
Idrottsintervju. Av John-Pelle 1700-tal på Värmdö. Av Vilh. Gezelius	14
Gustavsbergsnytt	17
Badkarsfabriken	18
Sagan om Willow	19